

67. Torstaina 31 päivänä toukokuuta 1990

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi maidon ja sianlihan vientikustannusmaksusta sekä laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain ja valkuaisverosta annetun lain 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 2066

Hallituksen esitys n:o 54
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 54

2) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain ja radiolain muuttamisesta 2073
Hallituksen esitys n:o 18
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 55

Ainoa käsittely:

3) Ehdotus muutoksista vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon ”
Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotukset laiksi rikoslain muuttamisesta ja laeiksi eräiden siihen liitty-

Siv.
vien rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittävien muiden lakien muuttamisesta 2085
Hallituksen esitys n:o 66/1988 vp.
Lakialoite n:o 46/1989 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Esitellään:

5) Hallituksen esitys n:o 66 maaseutuelinkeinolaiksi 2124

Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi valtion maatalousteknologian tutkimuslaitoksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE n:o 53) 2126

7) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä laiksi leipomotyölain 1 ja 3 §:n muuttamisesta (HE n:o 58) ”

8) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksestä laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n 4 momentin ja 6 f §:n 3 momentin kumoamisesta sekä tapaturmavakuutuslain 58 §:n muuttamisesta (HE n:o 69) ”

9) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä tuotevastuulaiksi (HE n:o 119/1989 vp.) ... ”

Siv.

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksen johdosta laiksi omenan tullin muuttamisesta (HE n:o 52) 2126

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksestä laiksi teollisuudelle ympäristönsuojeluinvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista annetun lain muuttamisesta (HE n:o 55) „

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 Eduskunnan tilintarkastajien kertomuksesta vuodelta 1989 (K n:o 6). „

13) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta (HE n:o 6) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson, Hacklin, Jouppila, Jääskeläinen, Korkia-Aho, Laitinen, Lax, Louekoski, Miettinen, Mönkäre, Pelttari, Puisto, Rantanen, Renko, Ryytänen, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Suominen ja Vuoristo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rantanen ja Andersson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Louekoski ja Miettinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Hacklin, Jouppila, Jääskeläinen, Lax, Mönkäre, Pelttari, Puisto, Renko, Ryytänen, Saari, Saastamoinen ja Westerlund.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjel-

män ohella kuluvaan toukokuuhun 25 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 65 ja 67, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1989

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella viime huhtikuun 19 päivästä on eduskunnalle saapunut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1989. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 213, 216, 219, 225, 228, 231, 236 ja 237. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi maidon ja sianlihan vientikustannusmaksusta sekä laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain ja valkuaisverosta annetun lain 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 54
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 54

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 54. Ensin sallitaan asiasta yleiskes-

kustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Saapunki: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle maidon ja sianlihan vientikustannusmaksusta sekä laiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain ja valkuaisverosta annetun lain 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta perustuu voimassa olevan maataloustulolain mukaiseen maatalouselinkeinon osuuteen vientikustannusmaksuista.

Maatalouden ylituotantotilanteen vientikustannusten hoitamiseksi on rakennettu tähän maahan varsinainen viljelijäväestöä rokkottava veroviidakko. Jotta jotenkin pysyisi kärryllä kyseisen verotuksen monimuotoisuudesta ja sen aiheuttamista mahdollisista seuraamuksista, niin tarkastelen asiaa maidontuottajan kannalta ottaen huomioon myös pohjoissuomalaisen näkökulman.

Aluksi muutamalla esimerkillä verotuksesta luettelomaisesti, mitä veroja tällä hetkellä viljelijäväestöllä, maidontuottajilla, on kannettavanaan. On lannoiteveroa, valkuaisveroa, maidon kiintiömaksua, pellonraivausmaksua, nyt tulee rasvavero 5 penniä, lannoitteiden ympäristövero jne. Pääoma- ja energiavaltaisena yritysmuotona maatalous joutuu maksamaan tuotantotarvikkeiden, traktoreiden, koneiden, rehujen jne., liikevaihtoverona suunnattomia summia, samoin polttoaineveroa sekä siitä johtuvia korkeita kuljetuskustannuksia lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomen alueella.

Yksinkertaistettu esimerkki maidon hinnanmuodostuksesta tältä vuodelta kertoo seuraavaa. Keväällä kyseessä olevaa maidon tuottajahintaa korotettiin 8 penniä litralta. Yksittäisen viljelijän tilipussista viedään samanaikaisesti keskimäärin seuraavat maksut: maitorahastoon viedään 7 penniä, joka on 1.5. alkaen, meijerikiintiömaksu 4 penniä, rasvavero nyt 5 penniä, kuljetusavustuksen vähentämisen vaikutus suurten etäisyyksien alueella 2 penniä eli yhteensä 18 penniä on miinuspuolella.

Käytännössä Pohjois- ja Itä-Suomen viljelijällä alenee maitolitrin hinta tämän vuoden aikana noin 10 penniä ja muualla maassa noin 8 penniä. Samanaikaisesti on yleinen

kustannustaso ympäristö- ja lannoiteveroineen sekä korkeine korkoineen noussut huomattavasti.

Yleinen sanonta useissa asiayhteyksissä kuuluu, että parempi on lehmä lypsää kuin tappaa. Käsiteltävänä olevassa asiassa on kyse päinvastaisesta ja siinä mielessä hankalasta ilmiöstä, että lehmien hävittäminen tulee tapahtumaan pääasiassa Pohjois- ja Itä-Suomen pientilavaltaisilta alueilta. Tällä alueella nimittäin kustannusten sietokyky on kaikkein alhaisin.

Valtakunnan kokonaisvaltaisen asuttamisen ja siihen liittyvän puolustustaloudellisen näkökulman kannalta kyseinen suuntaus ei liene oikea. Kun lisäksi otetaan huomioon muuttoliikkeen voimistuminen kohti pääkaupunkiseutua ja siitä aiheutuvat yhteiskunnalliset ongelmat suurine asuntotuotanto- ym. tarpeineen, on kansantalouden kokonaissaldo menossa miinukselle maidon vientikustannusten vähenemisestä riippumatta.

Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana kuljetusavustuksista. Harvaan asuttujen alueiden maidontuottajat ovat menettämässä luottamuksensa valtakunnan korkeimpaan päätöksentekooelimeen, hallitukseen ja eduskuntaan. Tähän mielipidesuuntaan vaikuttava viimeinen esimerkki löytyy tämän vuoden valtion budjetista, johon eduskunta hyväksyi maidon kuljetusavustuksiin 32 miljoonaa markkaa, jolla summalla tasataan edes hie man Pohjois- ja Itä-Suomen korkeita kuljetuskustannuksia. Nyt kuitenkin kyseessä olevien alueidenkin meijereiden vuosibudjetoinnin jälkeen valtiovalta ottaa edellä mainitusta jo budjetoidusta summasta pois 15 miljoonaa markkaa eli noin 47 prosenttia. Poliittisen päätöksenteon uskottavuudelle kyseisellä ja muilla saman kaltaisilla ratkaisuilla tehdään varmasti karhunpalvelus.

Mitä sitten kaikesta edellä mainitusta johtuen on valtakunnan maitotalousrintamalla pelättävissä tapahtuvan? Tähän asti on Valio meijereiden keskusosuusliikkeenä pystynyt huolehtimaan siitä, että maassamme ovat kaikki maidon tuottajat saaneet melkein saman suuruista maidon hintaa. Nyt ovat meijerit vientikustannusmaksuista ja muista kustannuspaineista johtuen keskittymässä alueellisiiksi suurosakeyhtiöiksi. Tämän seurauksena väestöpohjallisesti suurten asutuskeskusten alueella toimimaan tulevat suuret meijeriyhtiöt voivat irtaantua Valiosta vien-

tikustannusmaksuja pakoon, sillä näiden yhtiöiden alueellahan ei tuoteta maitoa yli kulutuksen. Koska maito menee kaikki kaupanesteiden valmistukseen, niin heitä eivät kiinnosta voin, juuston ja maitojauheen aiheuttamat vientikustannusmaksut.

Jälleen tullaan Pohjois- ja Itä-Suomen asuttuna pitämisen ongelmaan. Kyseisillä alueilla tuotetaan maitoa enemmän kuin harvalukuinen väestö sitä käyttää. Näin ollen maito on jalostettava säilyvämmiksi tuotteiksi, joiden viennistä muodostuu valtiolle kustannuksia, mistä aiheutuvia maksuja peritään nyt kaikilta valtakunnan maitotuottajilta tasapuolisesti.

Näin olemme tulleet varsinaiseen Pohjois- ja Itä-Suomea uhkaavaan maaseutukatastrofiin. Mikäli suuren maidon kulutuksen alueella toimivat suuret juuri perustetut ja perusteilla olevat meijeriyhtiöt irtautuvat Valiosta ja kieltäytyvät maidon vientikustannusmaksuista, joutuvat harvaan asutuilla alueilla toimivat jalostusmeijereiden tuottajat maksamaan kaikki vientikustannusmaksut. Jo tälläkin hetkellä eräät meijeriyhteisöt ovat sanoutuneet irti yhteisvastuullisesta 7 pennin vientikustannuksiin tarkoitetun maitorahaston kartuttamisesta. Tämä uhkakuva on tänä päivänä todellisuutta, ja ellei valtiovalta pysty sitä estämään, loppuu maidon tuotanto sekä meijeritoiminta totaalisesti kannattamattomana edellä mainituilla alueilla.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon todella suuresti huolestuneena, että maa- ja metsätalousministeriö paneutuisi ongelmaan perusteellisesti ja pyrkisi löytämään keinot, ettei mainitun kaltaista väestöpoliittisesti ja kansantaloudellisesti suurta katastrofia pääse tapahtumaan. Tässä suhteessa ainut oikea ratkaisu olisi, että kaikki Suomen viljelijät joutuisivat vastaamaan vientikustannusmaksuista aiheutuvista kuluista tuottamaansa maitolitraa kohden saman suuruisella summalla asuinpaikasta riippumatta.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Vahinko ei ole tullut kello kaulassa. Keväällä 1989 sosialidemokraatit jo arvostelivat silloista maataloustulosopimusta siitä, että mm. maidon tuotantokatot oli laskettu niin, että maataloudella oli vaara päästä kuin mulli veräjältä laskun osalta ja veronmaksajille oli kasattu jälleen iso latinki. Maidon ylituotannon aiheuttama vientimäärärahojen tarve on

lähes 2 000 miljoonaa markkaa, ja kun tähän lisätään vähintään 500 miljoonan rehukilon vientitarve, aikamoista laskua on.

Jos aluepolitiikasta ja maatalouden elinkelpoisuudesta ollaan huolissaan, jotakin pitää tehdä tälle, koska ei maataloudella eikä maalla ole varaa juuri ed. Saapungin mainitsemista aluepoliittisista syistä hukata tällaisia voimavaroja vientitukiin ja ylituotannon rajoitustoimenpiteisiin. Ne ovat aikamoisia rahoja, kun me pohdimme suomalaisen aikuiskoulutuksen, maaseudun tarvitseman yritystoiminnan tukemisen ja miksei myös maaseudun sosiaaliturvan ja monien muidenkin eläke-epäkohtien korjaamista ylipäänsä tässä maassa.

Ed. Saapunki: Arvoisa rouva puhemies! Nyt ed. Rajamäki ymmärsi väärin puheenvuoroni. Minä halusin tuoda konkreettisinmin esille sen, että vientikustannusmaksuista pitää huolehtia maidon tuottajan maitolitraa kohden samalla tavalla koko maassa, ettei pelkästään jossakin osassa maassa jouduta niitä maksamaan. Tästä olin erittäin suuresti huolestunut.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoroa kuunnellessani tulin sikäli surulliseksi, että ed. Rajamäki puuttui ainoastaan niihin miljooniin markkoihin, joita tarvitaan viennin tukemiseen. Tämä on asian tarkastelua täysin yksipuolisesti. Meidän päätöksentekijöinä täytyy kantaa myös vastuuta siitä, minkälaisena harjoitettu maatalouspolitiikka koetaan maaseudulla ja erityisesti viljelijäväestön keskuudessa. Silloin olisi ainakin toivomisen varaa siinä, että kun ratkaisuja tehdään, niin niiden pitäisi olla tiedossa etukäteen vähän aikaisemmin ja niitä pitäisi tehdä pitemmällä aikajänteellä. Ongelmana tähän saakka on ollut se, että päätöksiä tehdään tavattoman lyhyellä aikavälillä ja viljelijät kokevat joutuvansa aikamoisen poukkoilun kohteeksi tästä syystä.

Ed. Röntynen: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta haluan todeta sen, että ylimääräinen ns. rasvavero on kohtuuton viljelijöitä kohtaan tällä hetkellä. Meillä on voimassaoleva maataloustulolaki, ja viljelijät varmasti hoitavat oman osuutensa myös kustannuksista, mutta se

edellyttää myös, että valtiovalta hoitaa tinkimättömästi oman osuutensa eikä vitkuttele ja tällä tavalla ole vesittämässä näitä asioita.

Tänä päivänä maataloudella on paljon rasitteita ja lisärasitteita on tulossa. Olen laskenut myös oman pitäjäni kohdalta, mitä tuottajien pussille tekee ylimääräinen rasvaver. Se on noin 2 miljoonaa markkaa vuodessa. Se on kohtuuton lisälasku. Kun vielä otamme huomioon sen, että vuosina 1987—1989 on maidontuotanto ollut huomattavasti alle niiden tavoitteiden, jotka valtiovalta tuotannonohjaukseen on sopinut ja jotka on yhteisesti hyväksytty, tätäkin taustaa vasten tämä vero tuntuu kohtuuttomalta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Lähinnä ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta haluan käyttää seuraavan puheenvuoron, jossa kiinnitän huomiota siihen, että meillä on maataloustulolaki, jolla määritellään pelisäännöt, joiden mukaan maatalouden ylituotanto rahoitetaan. Tällä hetkellä esimerkiksi maidon kohdalla ollaan tilanteessa, jossa tuotanto on jonkin verran lisääntynyt, ja nyt käsittelyssä olevat lait merkitsevät sitä, että näiden pelisääntöjen mukaan myös maatalous on osallistumassa ylituotannon viennin kustannuksiin. Mutta samalla, kun maatalous osallistuu omalta osaltaan täysimääräisesti oman osuutensa rahoittamiseen, on pidettävä huolta siitä, että myös valtiovalta vastaa omasta puolestaan näistä huuodoista.

Nyt on käymässä sillä tavalla, että tämän asian jälkeen on käsittelyvuorossa lisäbudjetti tälle vuodelle. Siinä valtiovalta leikkaa maatalouden eräitä muita määrärahoja, lähinnä maidon kuljetuskustannuksista ja maatilatalouden kehittämisrahastosta vissin määrän miljoonia.

Arvoisa puhemies! Olemme tähdentäneet sitä, että samalla, kun maatalous lain veloitteiden mukaan vastaa omasta osuudestaan, olisi tarkoituksenmukaista ja tarpeellista, että myös valtiovalta kaikilta osin pitäisi kiinni lupauksista ja velvoitteista — lupauksista, joita mm. tälle vuodelle annettussa varsinaisessa tulo- ja menoarviossa on annettu.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Täällä mainittiin siitä, ettei valtio pidä omista vastuistaan kiinni.

Huomaatan ed. Pekkariselle, että lisäbudjetissa joudutaan käyttämään myös valtion vientitukiosuuteen huomattavan paljon lisää varoja. Pieni osa näistä varoista on otettu takaisin joiltakin muilta momenteilta. Huomaatan myös, että maatilatalouden kehittämisrahaston omat kertymät ovat niin paljon arvioitua suuremmat, että rahasto pystyy silti käyttämään varoja enemmän kuin budjetin perusteluissa olevassa laskelmassa on esitetty.

Mitä tulee muihin käytettyihin puheenvuoroihin ns. rasvaverosta, kysymyshän on maatalouden oman vientikustannusosuuden perimisestä. Tarkoitus on suunnata perintä sillä tavalla, että maidon rasvapitoisuuden alentamiseen todella lähdetään. Tämänhetkiset jalostusohjelmat ja -suunnitelmat tavoittelevat valkuaisen lisäämistä maidossa mutta myös rasvan lisäämistä. Jos tämä kehitys saa jatkoa, meidän mahdollisuutemme tuottaa maitoa 10—15 vuoden päästä ovat melko olemattomat. Minusta on maatalouden kannalta tärkeätä, että pystytään tuottamaan sellaista tuotetta, joka mahdollisimman hyvin vastaa niitä tarkoituksia, joihin se tuotetaan, vastaa ihmisten kulutustottumuksia ja kuluttajan tarpeita.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! En epäile, ettei ministerin sanoma pidä paikkaansa ainakin keskeisiltä osiltaan. Haluan vain kiinnittää huomiota siihen että, kun on olemassa järjestelmä, jossa maatalous lain mukaisin pelisäännöin vastaa omasta osuudestaan ja valtiovallan tulisi vastata samojen pelisääntöjen mukaan omasta osuudestaan, jos jatkuvasti menetellään sillä tavalla, että valtiovallan osuutta rahoitetaan maatalouden muilta momenteilta, se johtaa aika kohtuuttomaan tilanteeseen. En väitä, että se tavallaan leikkaus, joka tällä kertaa suoritetaan, olisi tavattoman suuri, mutta se on periaatteellinen askel siihen, että valtiovalta omaa osuuttaan on rahoittamassa maatalouden muilta momenteilta.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Olen ministeri Pohjalan kanssa tismalleen samaa mieltä siitä, että meidän tehtävämme on toki jatkoa pyrkiä tuottamaan sellaisia tuotteita, joita kuluttajat haluavat. Ongelma on vain se, että maatalous ja erityisesti maidon-

tuotanto on sen verran iso laiva, ettei se käänny kertaheitolla.

Siinä mielessä olisi toivottavaa, että annetaisiin riittävän pitkä siirtymäaika maidon tuottajillekin, koska käytännössä ymmärtääkseni tämä vaatii jatkossa uuden eläinaineksen aikaansaamisen, jotta päästään niihin tavoitteisiin, jotka ministeri Pohjala puheenvuorossaan esitti. Se, että tästä ainoastaan rangaistaan, ei ole minusta välttämättä oikea tie. Se on tietynlainen signaali, jonka siinä mielessä hyväksyn, mutta jotakin muuta on tehtävä ja aivan erityisesti neuvonnan ja jalostuksen kautta, jotta saadaan konkreettisia toimia aikaan, koska pelkällä ruokinnalla käsittääkseni ei päästä missään vaiheessa näin alas ja sellaisiin rasvaprosentteihin, joihin nyt pyritään.

Ed. Jokiniemi: Arvoisa puhemies! Ongelmatilanne on seurausta hyvän satovuoden jälkeen. Kun verrataan edellisiin vuosiin, ne olivat taas vuosikymmenien kaikkein huonoimpia vuosia. Johtopäätöksiä tehdään hyvin nopeasti yhden vuoden perusteella, niin kuin esimerkiksi ulkomaankauppaministeri on vaatinut kokonaan maatalouspolitiikan muuttamista seminaarissa, jonka hän järjesti maa- ja metsätalousvaliokunnalle ja ulkoasiainvaliokunnalle. Olisi ollut ensiarvoisen tärkeää, että myös maatalouspolitiikasta vastaava ministeri olisi ollut paikalla kommentoimassa asiaa.

Ministeri Pohjala varmaan jalostuksesta hyvin perillä olevana henkilönä tietää sen, jotta rasvaprosentin muuttaminen ei hetkessä ole mahdollista. Se tarvitsee siirtymäkautta, niin kuin ed. Anttila puheenvuorossaan mainitsi. Tietenkin tämä asia, joka tuli esille, on koettava sellaiseksi sakoksi, johon ei ole pystynyt edes vaikuttamaan. Kun se tulee yllättäen, sitä ei mielletä oikeudenmukaiseksi.

Kehittämisrahaston asioista: Tuntuu todella ihmeelliseltä, jotta jo kertaalleen hyväksytyjä valtion budjettivaroja otetaan pois kehittämisrahastosta. Tiedän sen, jotta toisaalta kun puhutaan lainan myöntämismääristä, ollaan niitä koko ajan kääntämässä pankkien vastuulle korkotukilainoituksiin ja on pienennetty valtion omaa osuutta suorina valtion lainoina.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Iisakinkirkon rakennustöistä löytyisi keupulle

mieluisen siirtymäaika maatalouspolitiikkaan. Nimittäin näistä asioista on puhuttu pitkään. Vuonna 1987 maatalous ei mm. osallistunut lainkaan maidon vientitukeen. 1 400 miljoonan markan laskut annettiin veronmaksajille. Samaan asiaan kiinnitimme huomiota myös nykyisessä maataloustulospimuksessa viime vuoden keväänä, kun näimme maidon kulutuksen kehityksen ja maatalouden osallistumisvastuun rajat sellaisiksi että todella maatalous jälleen siirtää laskun veronmaksajille. Näin on jälleen käynyt.

Tässä suhteessa tämä on kohtuuton lähtökohta. Keskustapuolueen siirtymäaika kuuvaa myöskin vuoden 1989 ed. Juhantalon rinnakkaislakialoite, jossa lähdettiin siitä, että vuoteen 1994 mennessä valtion vientituki olisi pienentynyt 2,4 miljardista vain 2,2 miljardiin. Siinä on keskustan lähtökohta maatalouden kannalta jo itselleen kohtalokkaaksi käyvään ja koko kansantaloudelle kohtalokkaaksi käyvään ylituotannon vuoreen.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Totean ed. Anttilalle, että suuri laiva todella kääntyy hitaasti, mutta jos peräsinä ei ensin käännetä, se ei käänny koskaan. Olen kaksi vuotta puhunut sekä jalostajille että neuvonnalle siitä, että rasvapitoisuuden alentamiseen täytyy ryhtyä. Mutta vastaukset ovat olleet, että se ei käy päinsä tai että se ei kannata tai että sitä voi tehdä. En usko, että suomalainen lehmä on niin erilainen kuin kaikki muut, että se toimii täysin toisella tavalla. Tällainen shokkihoito tarvitaan, jotta lähdetään liikkeelle, että peräsin käännetään. Peräsin ei käänny muuten, jos tuottajat eivät pakota asianomaisia tahoja kääntämään sitä. Ei valtiovallalla ole mahdollisuutta siihen eikä ministerilläkään.

Mitä ed. Jokiniemen puheenvuoroon tulee, kyllä kai täytyy sentään todeta, että maitotaloustuotteiden vientikustannuksen lisääntyminen johtuu enemmän kulutuksen laskusta kuin tuotannon kasvusta.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen, joka valitteli sitä, kuten ed. Jokiniemi, että osa otetaan maatalouden kehittämistä rahastosta, jätti kuitenkin osoittamatta, minkä sektorin varoista maatalouden vientikustannukset tai valtion lisääntyneet vientio-

suudet sitten pitäisi periä. Samoin ed. Anttila jätti täysin kertomatta sen, kun hän puhui, että rangaistaan, miten sitten pitäisi maatalouden vientikustannukset periä, mikä on vaihtoehto. Sama koskee ed. Jokiniemeä. Ed. Anttila ei ole vaihtoehtoja esittänyt. Sen sijaan hän vuosi sitten mm. valiokunnan kokouksessa todisteli, että maitopula on edessä ja maito loppuu kaupoista. Jos tällä linjalla olisi politiikkaa lähdetty tekemään, voidaan kysyä, kuinka paljon maatalouden vientitukea nyt maataloudelta jouduttaisiin perimään.

Ed. Anttila: Rouva puhemies! Ed. Rajamäki vastauspuheenvuorossaan totesi, että vuonna 1987 vietiin 1400 miljoonalla markalla maitotuotteita ja silloin maidon tuottajat eivät maksaneet yhtään. Tämä laskelma on täysin hyväksytyn maataloustulolain mukainen, jota ed. Rajamäki on itse ollut hyväksymässä, eli näin puhuessaan ed. Rajamäki suomii ja arvostelee tekemiään päätöksiä. Nyt olisi syytä katsoa itse peiliin.

Ed. Ollilalle totesin, kun hän kyseli, miten pitäisi kerätä, että tietysti yksi keino olisi, että kerättäisiin ei rasvaveron muodossa vaan vientikustannusmaksuna jokaiselta maitolitralta. Omalta osaltani osittain hyväksyn tämän periaatteen, että tällainen signaali annetaan maidontuotantoon, mutta pidän tätä markkamäärää, pennimäärää, kohtalaisen korkeana. Keskustan valiokuntaryhmä ei ole tehnyt tähän esitykseen vastalauseita johtuen juuri siitä, että tämä laskelma on maataloustulolain mukainen eli tällä kerätään sitä osuutta, mikä maataloudelta tulee maksettavaksi maidon vientikustannusmaksuna.

Ed. Pokka: Arvoisa puhemies! Ministeri Pohjola puhui laivan kääntämisestä, että jotain täytyy lehmien liikaravaiselle maidolle tehdä. En tohdi ministeriä mennä neuvoamaan. Ministerihän taitaa itse olla ollut mukana kotieläinjalostusyhdistystoiminnan luottamustehtävissä ja on voinut ilmeisesti muissakin ominaisuuksissa vaikuttaa laivan kääntämiseen viime vuosien mittaan.

Sen sijaan olisin tukenut ministeriä puheenvuorossani vientikustannuksista. Kysymyksen on siitä, että kulutus Suomessa on laskenut todella nopeasti. Kun katsoi Oecd:n viimeisen raportin, josta kovin paljon viime

päivinä on julkisuudessa puhuttu, niin siitä kävi ilmi, että pientilavaltaiset, karjatilavaltaiset maat kuten Norja, Suomi ja Sveitsi ovat samanlaisessa veneessä Oecd:n sisällä. Kysymys on tietysti siitä, tämä ed. Rajamäelekin, minkälaisen arvon me näemme maataloustuotannolla ja maataloilla nykyvuodossaan. Minusta sekä Suomessa, Sveitsissä kuin Norjassakin on tietty arvo, että meillä tämän sorttinen asutus ja maaseutu on ollut. Katson senkin säilyttämisen arvoiseksi.

Ed. Röntynen: Arvoisa puhemies! Kun ministeri puhui shokkihoidosta rasva-asian suhteen, niin sitä tämä esitys todella on. Siinä mielessä ei liene viljelijän vika, jos on pyrkinyt ja pyrkii nostamaan omaa ansiotasoaan ja elintasoaan. Se on täysin ymmärrettävää. Mikä muu ammattiryhmä tahansa pyrkii samaan, ja sekin on hyväksyttävä. Siinä mielessä shokkihoito kostautuu aivan väärin henkilöihin.

Toisaalta karjanjalostus on niin pitkäaikainen prosessi, kuten ministeri varmasti tietää, niin kuin hän sanoikin, että 15 vuoden kuluttua täällä ei maitoa enää tuoteta. Mutta 15 vuottakin on aivan liian lyhyt aika muuttaa rasvamaito kurriksi. Ei se ehdi siinä ajassa muuttua.

Ed. Luttinen: Rouva puhemies! Suomessa harjoitettu maatalouspolitiikka on ainakin puhetasolla viimeisen 30 vuoden aikana painottanut tuotannon rajoittamiseen. Euroopan yhdentymisen ja kansainvälisen kauppajärjestelmän murroksen kynnyksellä maatalouspolitiikkamme tulokset ovat koko karneudessaan edessämme. Elintarvikkeiden hinnat ovat karanneet käsistä samalla, kun useaan otteeseen luvattu vientituen aleneminen on jälleen kerran osoittautumassa pelkäksi kuplaksi. Maatalous osana koko elintarviketaloutta on vaarassa ajautua täydelliseen umpikujaan. Tämä on seurausta siitä, että todellisuutta ei ole uskallettu katsoa silmiin, vaan MTK — keskusta-vetoisella maatalouspolitiikalla on pelattu aikaa ja siirretty välttämättömiä tuotanto- ja rakenepoliittisia päätöksiä vuosi vuodelta eteenpäin silmämääränä vain kulloinenkin budjetti tai maataloustuloratkaisu.

Myöskään nykyiselle hallitukselle ei voida maatalouspolitiikasta antaa täysin puhtaita papereita. Puheiden rinnalla olisi tarvittu

enemmän kouriintuntuvia tekoja, joilla ylituotantolaskua olisi alennettu ja kotoisia elintarvikehintojamme tuotu lähemmäksi eurooppalaista tasoa. Pilkkahintaan tapahtuva maatalousvienti uhkaa tänä vuonna nielaista jopa 3,3 miljardia markkaa, mikä on 900 miljoonaa markkaa enemmän kuin budjetissa alun perin tarkoitukseen osoitettiin.

Ongelmien vuosikausia jatkuneen hautaamisen ja näennäistoimenpiteiden takia olemme ajautuneet nyt tilanteeseen, jossa maataloutemme ja elintaviketaloutemme sopeuttamiseen välttämättä tarvittava aika on kulumassa umpeen. Sosialidemokraattisen puolueitoimikunnan maatalouspoliittisessa kannanotossa ongelmat ja niiden ratkaisuun tarvittavat toimet on esitetty tiiviisti, mutta johdonmukaisesti. On ehdottomasti yhdestoista hetki ryhtyä vihdoinkin toimiin ajan pelaamisen asemesta.

Valtioneuvoston pöytäkirjaan 18.5.1990 merkityssä lausumassa hallitus on luvannut tulo- ja menoarvioneuvotteluihin mennessä valmistella toimenpiteet, joilla vientituki saadaan selvästi nykyistä alemmalle tasolle. On syytä mielenkiinnolla odottaa, löytyykö aikaisemmin tehottomiksi havaittujen maitobonusten ja kesantojen sijaan todellisia välineitä, joilla annettu lupaus voidaan lunastaa. Olemme joka tapauksessa tilanteessa, jossa varsin pian ulkopuoliset ratkaisevat puolestamme maatalouspolitiikkamme suunnan. Tämä olisi jo korkea aika jokaisen huomata myös täällä eduskunnassa.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Luttisen viimeinen lause kertoo selkeää kieltään siitä, miten Suomen päätöksentekijät ja hallitus asennoituvat kansainvälisiin neuvotteluihin. Ed. Luttisen viimeisessä lauseessa todettiin, että ulkopuoliset ratkaisevat Suomen maatalouden kohtalon ja kysymykset jatkossa. Tämä on minusta täysin väärä lähestymiskulma. Suomessa vallitsee varsin laaja yksimielisyys siitä, että jatkossakin pyrimme kaikissa tilanteissa huolehtimaan elintarvikeomavaraisuudestamme.

Käsittääkseni niillä mailloilla, jotka jatkossa huolehtivat pääosin elintarvikeomavaraisuudesta, ei ole juuri mitään sanottavaa eikä tehtävää Gatt-neuvotteluissa, koska nämä maathan eivät ole sotkemassa niitä ympäröitä. Maailmassa on ainoastaan 4–6 sellaista maata, jotka käyvät merkittävää maatalous-

tuotteiden kauppaa. Nämä valtiot harmonisoikoot Gatt-neuvotteluissa pelisääntönsä niin vapaiksi kuin haluavat, mutta jätettäköön kansallisen päätöksenteon varaan se, millä tavalla elintarvikeomavaraisuudesta huolehditaan. Nyt olisi yhdestoista hetki Suomen neuvottelijoiden omaksua tämä lähtökohta eikä antautua jo etukäteen, niin kuin ed. Luttinen äsken teki.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Olen pyytänyt ed. Ollilan puheenvuoroon vastauspuheenvuoron. Haluan vielä Ollilalle muistuttaa, että keskustan valiokuntaryhmä on ollut hyväksymässä tätä hallituksen esitystä. On realiteetti se, minkä laki velvoittaa maatalouden omavastuiksi. Jakautuuko se oikealla tavalla maatalouden sisällä, on hie- man eri asia, mutta periaatteessa sen, että maatalouden täytyy omavastuu kantaa, meidän valiokuntaryhmämme on hyväksynyt.

Toinen asia on se, vielä kertaalleen sanotuna, miten valtion osuus pitää koota. Ollila kysyy, kenen pussista se pitää rahoittaa. Nykyinen laki ei kyllä lähde siitä, että ylituotanto pitää rahoittaa sekä maatalouden pussista markkinointimaksuna että myös maatalouden muita budjettimenoja vähentämällä. Tähän asiaan olemme tämän asian yhteydessä halunneet esittää kritiikkiä ynnä myös siihen, että maaliskuussa vientituen perusteita tarkistettiin niin, että sen lasku maataloudelle oli noin 200 miljoonaa markkaa.

Ed. Röntynen: Arvoisa puhemies! Ministeri äskeisessä puheenvuorossaan sanoi, että on jo korkea aika ja pakko ryhtyä rajoitustoimenpiteisiin. En tiedä viljan kohdalla, siellä voi olla ylituotantoa tulevaisuudessa ja jatkossakin, mutta maidon kohdalla minä kyllä luulen tietäväni sen, että jos me tässä salissa viiden vuoden kuluttua keskustelemme maitoasiasta, niin silloin ei varmasti ole ylituotantoa. Tänä päivänä ovat jo vanhimmat viljelijät alistuneet ja lopettavat hommat ja nuoremmat hyppivät seinille. Kun tiedetään se rasitus, mikä heillä on tänä päivänä mm. pääomakustannuksista, niin siellä on luopujia niin paljon, että on ihan hyvä, jos me olemme puolenkymmenen vuoden perästä maitotaloustuotteiden kohdalla omavaraisia.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Ed. Anttilalle vastaisin, että on tietysti totta, että kansainvälisistä neuvotteluista tulee paineita Suomen maatalouspolitiikkaan. Mutta ed. Anttila, kyllä meillä on aivan riittävästi myös kotimaisia syitä puuttua entistä voimallisemmin keinoin vallitsevaan ylituotantoon. Yksinkertaisesti kyse on siitä, että suomalaiset veronmaksajat ja suomalaiset kuluttajat eivät siedä sitä, että ylituotanto on sillä tasolla, millä se tällä hetkellä on.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskiewiczille ihan lyhyesti: Kun ed. Zyskiewicz tarkastelee tämänhetkistä tilannetta ylituotannon suhteen, muistuttaisin siitä, että olisi syytä katsoa kaksi kolme vuotta taaksepäin. Tähän tilanteeseen on ajauduttu kahdesta syystä niin kuin täällä on todettu. Ensimmäinen oli erittäin hyvä satovuosi vuonna 1989 ja sitä edellisenkin oli kohtalainen, ja samanaikaisesti kulutus on voimakkaasti vähentynyt.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Se tässä tilanteessa onkin traagista, että kun katselen tilannetta kaksi kolme vuotta taaksepäin kuten ed. Anttila kehotti, niin huomaa, että tilanne on käynyt yhä pahemmaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 §, 1 luvun otsikko, 4 ja 5 §, 2 luvun otsikko, 6 ja 7 §, 3 luvun otsikko, 8—19 §, 4 luvun otsikko, 20—25 §, 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulosäännös, johtolause, lakiehdotuksen liitteenä oleva verotaulukko ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain ja radiolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 18

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 55

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 55. Ensimmäinen sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Kiinnitän tämän asian kohdalla huomiota siihen, että sen jälkeen kun Suomessa on päädytty sekä yksityisiin että valtion hoitoon telelaitoksiin, se merkitsee kiistämättä myös kaksinkertaisia kustannuksia eräillä teletoiminnan aloilla, myös matkaviestinnän hoitamisessa, joka nyt on esillä. Asiantuntijat, jopa Puhelinlaitosten Liiton edustajat totesivat, että lisäkustannukset tällä kohtaa ovat noin 200 miljoonaa markkaa. Siten aivan pienistä kustannuksista ei ole kysymys.

Halusin tämän nostaa esille sen vuoksi, että vuosikymmenien kuluessa tässä on käyty kiistaa siitä, millä tavalla teletoimi pitäisi järjestää. Suomessa on päädytty aika ainutlaatuisen järjestelmään. Muutamassa muussa Euroopan maassa vain on yksityisten hoitamaa teletoimintaa: Portugalissa, Turkissa, Tanskassa ja nyt kai jossakin määrin myös Englannissa pääministeri Thatcherin ajamana. Kun meillä on päädytty tällaiseen ainutlaatuisen järjestelmään, niin se saattaa olla uhka myös haja-asutusalueiden palvelujen säilyttämiselle nykyisellä tasolla ja merkitsee myös korkeampia taksoja mitä todennäköisimmin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 4, 5, 7, 9, 10, 19, 20, 22, 24 ja 27 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 8, 14 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus muutoksista vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta ja sitten ryhdytään sen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin esitellään menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen sekä mietinnön perusteluissa oleva tulo- ja menoarvion tasapainoa koskeva lausuma ja yleisperustelut. Pääluokkia, osastoja ja yleisperusteluja esiteltäessä ei yleiskeskustelua niistä enää sallita, vaan ainoastaan asianomaisella kohdalla ehdotukset lyhyine perusteluineen.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelu on täällä Luoteis-Euroopassa edistynyt valitettavan hitaasti. Erityisesti olemme odottaneet Neuvostoliiton puolella ja Itämeren etelärannan valtioissa ympäristönsuojelun tehostumista.

Olen paljon miettinyt, mitä voitaisiin tehdä, ja päätynyt sellaiseen tulokseen, että pitäisi kai ottaa huomioon se päätöksentekokulttuuri, mikä noissa itäisissä valtioissa vallitsee. Esimerkiksi Neuvostoliitossa päätökset paljolti perustetaan ainakin muodollisesti tieteelliseen arviointiin, ja jos näin todella on, niin se merkitsee sitä, että meidän pitäisi satsata valtiona voimakkaasti yhteistutkimuksiin Neuvostoliiton kanssa. Tämä taas puolestaan edellyttää sitä, että budjetissa osoitetaan tähän tarkoitukseen välittömästi lisää varallisuutta.

Tulenkin esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että ympäristönsuojelun ns. tutkimusmomentille osoitetaan reippaasti suurempi määräraha, jolloin voitaisiin tällaiset suurprojektit käynnistää välittömästi, ja kun on kysymys kaksivuotisesta siirtomäärärahasta, niin jo nyt voitaisiin olla vakuuttuneita siitä, että rahoitus on ainakin kahdeksi

vuodeksi eteenpäin kunnossa. Kun näin tehtäisiin, se olisi viesti Neuvostoliitolle, että Suomi on todella vakavissaan näissä ympäristönsuojeluhankkeissa.

Ed. Laaksonen: Arvoisa rouva puhemies! Nyt ainoassa käsittelyssä oleva lisäbudjetti antaa aiheen muutamaa reunahuomautukseen, joita lisäbudjetin perusteluissa ja vasemmistoliitonkin vastalauseessa on asiasta todettu.

Lisäbudjetin perusteluissa hallitus toteaa mm., että on pyrkimyksenä kehittää valtiontalouden budjettimenettelyä siten, että voitaisiin luopua lisäbudjettien antamisesta. Tämä pyrkimys saattaa sinänsä olla ihan hyvä ja asiallinen, mutta on syytä huomauttaa siitä, että ainakin tällainen budjettipoliittinen linja, mitä hallitus tämän vuoden budjetin osalta on toteuttanut, automaattisesti johtaa siihen, että lisäbudjetteja tarvitaan. Ensinnäkin Liikasen keppi ja porkkana -linja tuporatkaisun yhteydessä pakotti tavallaan myös tämän lisäbudjetin antamiseen.

Toinen asia, johon kiinnittäisin tässä yhteydessä huomiota ja joka koskee budjettimenettelyä, on se, että tietoisesti tuodaan eduskunnan käsittelyyn sellainen varsinainen tulo- ja menoarvio, joka on monien määrärahojen osalta alimitoitettu, ja sitten joudutaan sen tilanteen johdosta lisäbudjetin kautta tekemään korjauksia. Minusta tämä on erittäin huonoa hallintoa.

Samoin kansanedustajana askarruttaa se asia, että kun varsinainen budjetti on joulun alla hyväksytty, niin sitten jo tammikuun ensimmäisinä päivinä valtioneuvosto voi tehdä, niin kuin tämänkin vuoden tammikuussa tapahtui: rakennushallituksen ja tielaitoksen hankkeita muistaakseni puolellatoistasadalla miljoonalla markalla jäädytettiin. Menettely oli varmasti vastoin eduskunnan tahtoa ja tiedän, että tässä suhteessa eduskunta on omalla tavallaan myös reagoinut jättämällä laajan kirjallisen kysymyksen, jossa myös hallituspuolueitten edustajat ovat kiinnittäneet tähän menettelyyn huomiota. Kaiken kaikkiaan tällaisista hallinnollisista toimista, joita hallitus on tehnyt, pitäisi ensin päästä. Vasta sen jälkeen voidaan lähestyä sellaista tilannetta, että lisäbudjettia ei tule.

Rouva puhemies! Eduskunta on jo aikai-

semmin käsitellyt työttömien toimeentuloon liittyvän lain, jossa heinäkuun alusta kokonaista 2 markalla nostetaan työttömien toimeentuloturva. Kyllä minusta tämä on hallitukselta ja eduskunnalta, kun se on hyväksynyt näin vaatimattoman korotuksen, työttömien pilkkaamista. Olisi ollut varmasti valtiontaloudelliset mahdollisuudet huomioon ottaen paljon huomattavampaankin korotukseen mahdollisuuksia erityisesti siitä syystä, että työllisyystilanne yleisesti ottaen on parantunut ja se merkitsee sitä, että työllisyyden hoitoon tarvittavia määrärahoja on voitu tästä syystä supistaa. Työttömyyspäivärahan jälkeenjääneisyys on ilmeisen selvä.

Me esitimme, ja se on II vastalauseessa, että työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa olisi 2 markan sijasta tullut korottaa vähintään 30 markalla. Nyt kuitenkin olen vanhemmalta eduskuntasihteeriltä hieman ennen istuntoa saanut viestin siitä, että tämä vastalauseessamme oleva ehdotus ei tulisi-kaan käsittelemään siitä syystä, että eduskunta on juuri hetki sitten hyväksynyt hallituksen esityksen työttömyyspäivärahan korottamisesta 2 markalla.

Jäin nyt kuitenkin vielä ihmettelemään menettelyä siitä syystä, että me ehdotamme, että lisäyksenä otettaisiin momentille tähän tarkoitukseen tuo määräraha, mutta ehkä nyt kuitenkin luotan siihen ilmoitukseen, että asia ei varsinaisesti tule käsittelemään, jos ehdotus tehtäisiin näiltä osin, mainituista syistä johtuen, joten sitä tässä yhteydessä en kuitenkaan tule tekemään yksityiskohtaisessa käsitelyssä, kun asia esille tulee.

Rouva puhemies! Vielä haluan kiinnittää huomiota erityisesti yhteen seikkaan, joka on meidän vastalauseessamme ja liittyy eduskunnassa aikaisemmin käytyyn keskusteluun eli välikysymyskeskusteluun Posti- ja telelaitoksen suunnitelmista lakkauttaa postikonttoreita maassamme. Epäilemättä on niin, että hallituksella silloin, kun tätä lisäbudjetia valmisteltiin, ei ollut Posti- ja telelaitoksen suunnitelmat kaikilta osin käytettävissään ja tiedossaan, mutta jos palautamme mieliin eduskunnan varsin yksituumaisen keskustelun, joka välikysymyskeskustelun yhteydessä käytiin, ja kun asiat ovat tämän jälkeen tulleet ilmiselvästi esille, niin on myös mahdollista tämän lisäbudjetin yhteydessä jotain siitä sanoa. Tässäkin suhteessa tuli

ongelma eteen, kun varsinaisessa liikenneministeriön pääluokassa asianomaista asiaa koskevaa momenttia ei ollut auki eikä muutosta voitu tehdä. Näin ollen päädyttiin siihen ratkaisuun, että lisäbudjetissa on myös yleisperusteluja. Sen vuoksi olemme tehneet perustelulausuman, jotta vielä kerran tässä tilanteessa eduskunta voisi ottaa kantaa ja sen kannan määrityksen myötä antaa hallitukselle ohjetta ja evästä siitä, että postin ei tule ryhtyä konttoreiden supistamisiin, ennen kuin eduskunta perusteellisesti ottaa kantaa ja mahdolliseen rahoitukseen liittyvät asiat tulevat selvitettyiksi.

Se on mahdollista siten, kuten esitämme, eli hallitus antaisi toisen lisäbudjetin, jossa käsiteltäisiin postiasia erikseen mahdollisesti muiden asioiden ohella. On tietysti vähän arveluttavaa, jos tämä asia menee kovin pitkälle eli varsinaisen budjetin käsittelyn yhteyteen ja se käsitellään myöhemmin syksyllä vuodenvaihteen aikana. Kun tiedetään, että postilaitoksella on hillitön pyrkimys käynnistää jo nyt saneeraustoimenpiteet eli peruspalveluitten alasvetäminen, niin minusta tässä suhteessa eduskunnan pitäisi ottaa kantaa ja, rouva puhemies, tämän mahdollisuuden tulemme tarjoamaan sitten, kun yksityiskohtaista käsitelyä käymme ja otamme yleisperustelun käsiteltäväksi. Me ehdotamme todella sitä, että kun ei ollut hallituksella lisäbudjetin valmistelun yhteydessä asiasta tietoa, ei myöskään eduskunnalla, nyt vielä asiaan palattaisiin ja hallitus valmistelee toisen lisämenoarvion, jotta eduskunta voi määritellä kantansa Posti- ja telelaitoksen suunnitelmiin.

Rouva puhemies! Muutoin yksityiskohtaisessa käsitelyssä tullaan opposition taholta tekemään vastalauseitten mukaiset ehdotukset.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin työttömyysturvasta. Ed. Laaksonen on aivan oikeassa, että työttömyysturvan taso on asia, johon pitää jatkossa puuttua. Tämä oli tulopoliittisen ratkaisun vaatimaton osa, ja sosiaalivaliokunta käsitellessään varsinaista lakia edellytti, että työttömyysturvan tasoon viimeistään nyt loppukesästä budjetin käsittelyn yhteydessä hallituksessa puututaan niin, että tasoa jälleen korotetaan.

Mitä tulee postitoimipaikkoihin ja niiden

supistamiskaavailuihin, niin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä puheenvuorosaan edellytti, että asia ratkaistaan budjetin yhteydessä. Käytännössä tarvitaan näköjään valtion rahaa asian hoitamiseksi.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laaksonen on aivan oikeassa siinä, kun hän esittää budjetin yhteydessä hyväksyttäväksi pontta, jolla eduskunta ottaisi kantaa postin palvelujen säilyttämisen puolesta.

Kun on tullut tietoon, että postipalvelujen heikkeneminen ja koko operaatio alkaa tämän vuoden puolella, on mielestäni aivan oikea ajankohta käsitellä asiaa juuri ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä ja vaatia hallitukselta nopeasti toista lisämenoarviota, jossa ratkaistaisiin postipalvelujen säilyminen peruspalveluina kaikille kansalaisille. Toivon, että kun jo äsken ed. Skinnari väläytti, että sosialidemokraattinen ryhmä on myönteinen asian eteenpäin viemiseksi, myös SMP, kokoomus ja RKP antaisivat samantaiset lausunnot, jotta eduskunta voisi nyt hyväksyä tämän vasemmistoliiton tekemän hyvän ehdotuksen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean työttömyyskorvauksesta, että olen aivan samaa mieltä, että nykyinen työttömyyskorvaus tuolla 2 markalla korotettuna on riittämätön. Toistan kuitenkin myös aikaisemman näkemykseni tästä asiasta: työttömyyskortisto pitäisi siivota ja sijoittaa siellä olevat henkilöt sen mukaan, haluavatko he tehdä työtä vai eivätkö halua, sinne mihin he kuuluvat. Silloin voitaisiin myös niille, jotka ovat todella työkykyisiä ja työhaluisia, mutta jotka eivät saa yrityksistään huolimatta työtä, korottaa vähän enemmän työttömyyskorvausta.

Mitä tulee posteihin, ponnet ovat ponsia. Se on selvä asia. Jos muistamme keskustelun, joka täällä salissa oli välikysymyskeskustelun yhteydessä ja johon myös sen loppupuolella itse useaan kertaan puutu, niin täällä oli liikuttava yksimielisyys sen jälkeen, kun SMP oli saatu ensin röykytettyä ja pieni kurinpalautus annettua. Kaikki olivat liikuttavan yksimielisiä siitä, että posteille ei voi tässä maassa kyllä huonosti käydä. Emme me tässä mitään ponsia tarvitse, kun muis-

tamme vain jokainen ryhmä, mitä puhuimme välikysymyskeskusteluissa. Minä vakuutan, että SMP:n ryhmä kyllä muistaa, ja vakuutan myös, että jos budjetissa ei ole määrärahaehdotusta ja muut eivät sitä tee tai tekevät tai eivät tee, SMP tulee sen budjetin käsitteilyn yhteydessä varmasti tekemään, kuului se pelisääntöihin tai ei.

Mutta meidän on kuitenkin lähdettävä siitä, että ensin täytyy postin selvittää, paljonko se tarvitsee rahaa vähintään nykyisten postipalvelujen säilyttämiseksi.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan tuoda mielipiteini julki tuosta käsittelyjärjestyksestä ja totean, että valtiovarainvaliokunta ei ehdota eikä esitä, että tähän asiaan nyt puututtaisiin. Täällä on, niin kuin näkyy, ed. Laaksosen vasemmistoliiton ryhmän nimissä tekemä ehdotus tuoksi asiaksi.

Mitä Posti- ja telelaitokseen yleensä tulee, niin me olemme hyväksyneet siitä erillisen lain, jonka mukaan eduskunta valtion budjetin laatimisen yhteydessä päättää niistä tavoitteista ja siitä palvelutasosta, joka postilla tulee olla. Seuraavan kerran tästä päätetään vuodelle 1991. Tämän vuoden 1990 osalta on asiat päätetty. Mitä Posti- ja telelaitos suunnittelee, on sen oma asia, ja sitten eduskunnan asia on taas ensi vuoden budjetin yhteydessä päättää siitä, mikä on postin todellinen palvelutaso koko Suomessa ensi vuodesta eteenpäin. Mitään sellaista oleellista tänä vuonna ei ole tapahtumassa, joka poikkeaisi siitä kehityksestä, joka viime vuosina postissa on toteutunut.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hokkaselle toteaisin, että vaikka eduskunta on hyväksynyt Posti- ja telelaitosta koskevan lain, niin siellä myös hyvin painokkaasti painotettiin sitä, että postin tulee turvata tasapuolisin ehdoin kaikkialla maassa peruspalvelut. Se, mitä posti johtonsa kautta nyt on tekemässä ja suunnittelemassa, ei suinkaan ole lain hengen mukaista. Kun maassa ollaan tuhansia kontoreita lakkauttamassa, niin en millään ymmärrä, että se on sopusoinnussa tämän lain kanssa.

Kun me tarjoamme tätä mahdollisuutta ja puhumme siitä, että asiaan pitäisi välittömästi puuttua, niin tälle on todellinen tarve

olemassa. Päivittäin voidaan lehdestä lukea siitä, että postin korkein johto joka tapauksessa suunnittelee valitsemansa linjan läpi ajamista. Toisaalta Postiliitto sanoo, että se ei tässä tilanteessa edes neuvottele, kun eduskunta ei ole voinut ottaa kantaa. Siitä jo syntyy perin merkillinen tilanne, että alan ammattijärjestöt ovat tilanteessa, jossa ei tiedetä, mikä on eduskunnan kanta. Toisaalta postin johto painaa päälle konttoreiden lakkauttamiseksi.

Sen vuoksi tähän asiaan pitäisi nyt kiinnittää huomiota, ja se on mahdollista, jos on poliittista tahtoa ja halua nähdä tämä ongelma sellaisena, kuin se on. Nyt näyttää vain siltä, että sitä poliittista halua ja tahtoa ei ole, vaan siirretään asiat myöhemmäksi, jolloin on todellisuudessa sitten tapahtunut jo ehkä peruuttamatontakin katastrofia, ennen kuin eduskunta pääsee puuttumaan varsinaisen budjetin yhteydessä tähän ongelmakenttään.

Ed. Vähäkangas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä todettava nyt se seikka, että ellei tässä vasemmistoliiton esittämään ponteen nyt haluta ottaa myönteistä kantaa, niin turhaa suun pieksättäähän täällä on ollut huoli siitä palvelutalosta. Kyllähän se tulee huononemaan, ja ennen varsinaista budjettia on pääosa niistä supistustoimista tehty, mitä on postilaitoksen taholta kuultu tehtävänkin. Mutta jos hallituspuolueet niin haluavatkin? Elleivät halua, niin minusta, jos on muuten vaikea hyväksyä oppositiopuolueiden taholta tällaista pontta, niin ottakaa ihmeessä se ponsi nimiinne. Kyllä me sitä edelleenkin kannatamme. Ei siitä kannata tehdä arvovaltakysymystä, joksi se helpoksi myös näyttää tässä poliittisessa käytännössämme muodostuvan, ettei voida nähdä asioita asioina, vaan niissä haetaan tätä poliittista tarkoituksenmukaisuutta.

Ed. Aittoniemelle, arvoisa puhemies, jos saisin pari lausetta sanoa. Minusta myös tämä on halventavaa puhetta hädänalaisten ihmisten asemasta, joita väitän työttömyyskortistossa olevan suurimman osan, että siellä pitäisi jotain siivota, että voitaisiin maksaa enemmän kuin tuo 2 markkaa. Minä kyllä haluaisin kuunnella, ed. Aittoniemi, mitä te tarkoittatte sillä siivoamisella ja minkälaista luuttaa te siinä haluatte käyttää!

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Laaksoille ja muillekin vasemmistoliiton edustajille, että ponsi on tietysti opposition keino yrittää vaikuttaa esimerkiksi ensi vuoden talousarvioon, mutta hallituspuolueilla nämä keinot ovat toiset. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on budjettitavoitteessaan ottanut yhdeksi asiaksi nimenomaan postitoimipaikkojen säilymisen. Saamieni tietojen mukaan kysymys on runsaasta 200 miljoonasta markasta, joka tähän pitäisi panostaa.

Ed. Laaksonen on siinä oikeassa, että kun liikelaitoslakia viime eduskunnan aikana käsiteltiin, niin nimenomaan eduskunnan perustuslakivaliokunta muutti alkupykyäliä niin, että palveluperiaate tulee selvästi laista ilmi. On eduskunnan asia, miten se haluaa tähän panostaa. Toisaalta tässä on havaittavissa liikelaitostoiminnan osalta se, että todennäköisesti postilaitos ei ole ensimmäinen, joka tulee menettelemään tällä tavoin, että "kiristetään" valtiolta rahaa, vaikka periaatteessa pitäisi liikelaitostoiminnan toimia niin hyvin, että se tuottaa itse itsensä ja hoitaa lain mukaisesti toiminnan kannattavasti.

Ed. Rantanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä haluan tuoda esille sen ajatuksen, että vasta ensi syksynä eduskunnassa on erilaisia vaihtoehtoja liikenneministeriön kautta esiteltynä valtiovarainvaliokunnalle, jossa voidaan ottaa kantaa, myös eduskunnan täysistunnossa, siihen, minkälaista postikonttoriverkostoa Suomessa voidaan ylläpitää ja toisaalta miten paljon rahaa todellisuudessa tarvitaan, jotta se ylläpidettäisiin erilaisissa vaihtoehtoissa. Nimenomaan se oikea tapa vaikuttaa tuohon asiaan on silloin, kun budjettia tehdään ja palvelutavoitteisto asetetaan. Toivon että voitaisiin, niin kuin ed. Skinnarikin puheenvuorossaan esitti, palata tähän asiaan ensi vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kahdelta osin, ed. Vähäkangas, resepti on selvä: Työkyvyttömät ja työhaluttomat sosiaalipuolelta avustettaviksi, koska he eivät kuulu työttömyyskortistoon

ja näin ollen antavat virheellisen kuvan todellisesta työttömien määrästä. Työkykyisille ja työhaluisille, jotka eivät saa työtä, kunnon korvaus, jotta se mahdollistaa ihmisarvoisen elämän. Kolmannen ryhmän suhteen, jolla on työkykyä muttei työhalua, jotka ovat sosiaalipummeja ja kehittäneet taiteen avustusten väärinkäyttämistä, asia on ongelmallinen. Heitähän ei voi jättää ilman perusturvaa, mutta pitäisi suunnitella, mitä heille tehdään, jotta heidät saadaan työelämään mukaan ja saadaan myös työhalut heille palautettua. Tähän en puutu sen enempää.

Posteista totean vielä sen, kun täällä vihaillaan salissa yleisestikin, että posteja lakkautetaan eilen, tänään, huomenna, että esimerkiksi keskustan puolelta on ilmeisesti silmäneulan ja suurennuslasin kanssa etsitty ympäri Suomea, onko jossakin posti lakkautettu. Meillähän on sadan vauhtia lakkautettu posteja viime vuodet jatkuvasti. Miksei niistä puhuta? Ei se ole tämän päivän asia.

Vielä siunatuksi lopuksi haluan todeta, että kun Pekka Vennamo aikanaan selkeästi toi esille tämän ikävän tilanteen, näin jälkikäteen arvostellen hän oli siinä asiassa loppujen lopuksi mahdottoman taitava. Se herätti myrskyisän keskustelun ja herätti myöskin lupaukset hallituspuolueilta ja koko eduskunnalta, että posti todella saa yli 200 miljoonaa markkaa, jonka kuulin ed. Skinnarilta, joka todennäköisesti tarvittava summa tulee olemaan. Jos tällaista dramaattista ilmoitusta ei postin taholta olisi tullut, niin täällä nukuttaisiin tässä asiassa vieläkin. Mutta nyt ei kukaan nuku, koska kaikki ovat käsi kädessä viemässä auttavaa kättä postin avuksi.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoroon haluaisin vastata sen, että postitoimipaikkoja todellakin lakkautetaan tänäkin vuonna. (Ed. Skinnari: Paljonko?) — Riittävän paljon, jotta palveluvarustus monilla laajoilla alueilla romahtaa. Tämä on ongelma. — Sen takia minusta vastalauseessa esitetty ponsi siitä, että tähän puututtaisiin jo tänä vuonna mahdollisimman pikaisesti, on erittäin perusteltu. Myös haluan todeta sen, ettei pelkästään useita postitoimipaikkoja lakkauteta vaan myöskin hyvin nopeasti ollaan lakkauttamassa postiautolinjoja, jotka

merkitsevät monille alueille ainoaa julkista liikennettä. Tämä julkinen liikenne tulee postiautolinjojen lakkautumisen myötä laajoilla alueilla lakkaamaan.

Kun ed. Skinnari korosti, että tämä ei ole oikea keino puuttua, vaan että hallituspuolueilla on omat keinonsa, niin tässä yhteydessä on syytä vedota, arvoisa puhemies, että käyttäkää, hallituspuolueen kansanedustajat, käyttäkää niitä keinoja, joita on olemassa, koska se jälki, mikä tähän mennessä postitoimipaikkojen ja -palvelujen suhteen on tapahtunut, osoittaa, että te ette ole olleet halukkaita niitä keinoja käyttämään.

Siihen, mitä ed. Hokkanen totesi, vastaan, minusta on turha tässä keskustelussa paeta lisäselvitysten taakse. Näitä selvityksiä voidaan vaatia kymmeniä, kymmeniä, mutta sen jälkeen tilanne on se, että postipalvelut ovat laajoilla alueilla kokonaan lakanneet ja sen jälkeen niiden uudelleen pystyttäminen on äärimmäisen vaikeaa. Nyt olisi nopeiden toimenpiteiden, ei lisäselvitysten aika.

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kuten äskeisestä debatista kävi ilmi, keskusta tulee kannattamaan vasemmistoliiton tekemää postipontta, jotta asia saataisiin hoidetuksi jo siitakin syystä, että näyttää siltä, että hallituspuolueilla ”suuret sanat eivät suuta halkaise”, niin kuin sanonta sanoo. Ed. Skinnarille voisin todeta, että ovat hallituspuolueet tehneet tälläkin vaalikaudella ponsia saadakseen joitakin asioita ajetuksi. Se on hallituspuolueillakin käytössä oleva keino.

Rouva puhemies! Lisäbudjetin käsittelyn yhteydessä on paikallaan eduskunnassa keskustella myös laajemmin talouspolitiikan linjoista, vaikka niitä ei hallituksen lisäbudjettiesityksessä olekaan käsitelty. Länsi-Euroopan integraatiokehityksestä käydään eduskunnassa myöhemmin perusteellinen keskustelu, mutta on paikallaan käsitellä tässäkin yhteydessä niitä paineita, joita yhdentymiskehitys synnyttää talouspolitiikkaa kohtaan.

Hallitukselta näyttää kokonaan unohtuneen, että yhdentymiskehityksen myönteiset tulokset yrityksille ja koko maan taloudelle ovat mahdollisia vain, jos maan talous on kunnossa ja yritysten kansainvälinen kilpailukyky on riittävä. Myös pienet maat voivat saada taloudellista hyötyä yhdentymiskehityksessä, jos ne pystyvät pitämään säästämissasteensa korkeana, hallitsevat inflaatiopai-

neet ja välttävät velkaantumista ulkomaille.

Suomen kehityssuunta on viime vuosina ja nimenomaan tämän hallituksen aikana ollut päinvastainen ja erittäin huolestuttava. Holkerin hallitus aloitti puhumalla hallitusta rakennemuutoksesta, jonka tarkoituksena oli vahvistaa ja monipuolistaa suomalaisen tuotantotoiminnan rakennetta. Kehitys on ollut kuitenkin täysin päinvastaista. Ulkomaiden kanssa kilpailevien tuotannonalojen, lähinnä teollisuuden, osuus on pienentynyt. Viennin rakenne on entisestään yksipuolistunut lähinnä metsäteollisuuden ja osittain myös metalliteollisuuden varaan. Samaan aikaan Suomen kustannus- ja hintataso on noussut viidenneksen kilpailijamaittemme yläpuolelle. Markkinakorot ovat nousseet ennätyskorkealle ja heikentävät näin investointimahdollisuuksia. Passiivisen finanssipolitiikan johdosta rahamarkkinat ovat lopulta saaneet pääosan talouden tasapainon palauttamisessa. Vaikeudet epäonnistuneesta talouspolitiikasta kaatuvat velkaantuneiden perheiden ja pienyritysten päälle. Seurauksena tulee olemaan konkurssreja ja työttömyyttä.

Suomen korkea kustannustaso on johtanut hitaaseen viennin määrän kasvuun ja toisaalta tuonnin määrän erittäin voimakkaaseen lisääntymiseen. Markkinaosuuksia on menetetty nopeasti sekä vientimarkkinoilla että kotimaassa. Vaikka vientihinnat ovat nousseet tuontihintoja nopeammin, oli kauppataseen alijäämä viime vuonna jo 6 miljardia markkaa. Kauppataseen alijäämä kasvanee tänä vuonna noin 10 miljardiin markkaan, kun vientihinnat eivät enää nouse tuontihintoja nopeammin.

Kauppatasevaje johtuu rakennevinoutumasta, jossa ulkomaiden kanssa kilpaileva tuotanto, teollisuus ja osa palveluelinkeinoja, ovat liian pieniä verrattuna kilpailulta suojattuihin elinkeinoihin. Syntynyttä rakennevinoutumaa on vaikea korjata, koska se edellyttää kustannustason korjaamista kilpailijoiden tasolle. Vaikka Suomen talous ajautuu taantumaan ja tuonnin kasvu tätä kautta hidastuu, suuri osa vinoutumasta tulee edelleen säilymään, eikä kauppatase tasapainoitui.

Korkean kotimaisen kustannustason vuoksi suomalainen teollisuus on suuntaamassa investointeja ulkomaille. Vaihrotaseen vajeen arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna viime vuoden 21 miljardista markasta

25—28 miljardiin markkaan. Ulkomaisen velan korkomenot kasvavat nyt 2—3 miljardia markkaa vuodessa, ja ellei vaihtotaseen vajeen supistaminen onnistu, Suomen ulkomainen velka nousee kolmessa vuodessa nykyisestä lähes 90 miljardista markasta yli 150 miljardiin markkaan eli 20 prosentista 30 prosenttiin bruttokansantuotteeseen suhteutettuna.

Maamme taloutta on tämän hallituksen aikana hoidettu tähtäimessä vain mahdollisimman suuri kansantuotteen kasvu muista seikoista juuri välittämättä. On velkaannuttu ulkomaille, ja ympäristö on kärsinyt muusta piittaamattomasta, suorituskykyä yksipuolisesti ihannoivasta talouspolitiikasta. Tulo- ja elintasoerot ovat kasvaneet hallituksen epäonnistuttua rakennemuutospolitiikassaan ja verouudistuksessaan. Kiireellisin talouspolitiikan tehtävä olisi talouden syöksykierteen oikaiseminen. Nykyisellä hallituksella ei siihen näytä olevan halua eikä kykyä.

Seuraavan hallituksen ensimmäisiä tehtäviä on talouden tervehdyttämisohjelman laatiminen. Vaihtoehtona on hallitsematon ajlehtiminen Suomea vahvempien maiden ehdoilla kansainvälisen talouden karikkoisilla vesillä.

Aiempina vuosina oli tapana kevään lisäbudjetin yhteydessä antaa eduskunnalle myös talouspoliittinen selonteko, jossa hallitus määritteli seuraavan vuoden budjettiesityksen talouspoliittiset päälinjaukset. Nykyinen hallitus ei ole näitä linjauksia eduskunnalle esittänyt ilmeisesti siitä syystä, että sillä ei ole mitään esitettävää. Hallitus näyttää vain keskittyvän kinasteluun siitä, kuinka paljon pitäisi alentaa kaikkein suurituloisimpien marginaaliveroja ja kuinka paljon tämän alentamisen kustantamiseksi on korotettava välillisiä veroja.

Kun talouspolitiikan asiantuntijoiden korvissa ovat jo pitkään soineet talouspolitiikan hälytyskellot, ilmoittaa ministeri Suominen lehtihaastattelussa, että hallitukselta ei kesän jälkeen kannata odottaa kovia poliittisia päätöksiä, vaan hallitus alkaa valmistautua eduskuntavaaleihin. Näin talouden tervehdyttämisratkaisut sysätään vaalien jälkeiseen aikaan, jolloin nykyisestä vastuulliset voivat tarvittaessa vetäytyä hyväpalkkaiseen pakastevirkoihinsa juomaan kahvia tai muita virvokkeita.

Rouva puhemies! Keskustan eduskunta-

ryhmän toimesta tullaan esittämään ne muutokset, joita keskusta on esittänyt ensimmäisessä vastalauseessaan, ja niin ikään kannattamaan ed. Laaksosen tekemää perustelulausemaehdotusta.

Rintamaveteraanieläkkeitä koskevasta lausumasta ed. Majjala tulee erikseen puhumaan sen vuoksi, että eduskunnan kanslian taholta on todettu, ettei sitä voitaisi käsitellä, kun asianomainen laki on jo käsitelty.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tietysti opposition tehtävä ja velvollisuus on arvostella hallitusta sen noudattamasta politiikasta. Se kuuluu tietysti myös ed. Tenhiälän oikeuksiin. Toisaalta olen jo aikaisemmin täällä erityisesti talouspolitiikan osalta vaatinut oppositiolta myös jonkinlaisia ehdotuksia siitä, minkälaista vaihtoehtoista talouspolitiikkaa oppositio harjoittaisi. Tällaisia ei kuitenkaan ole keskustapuolueen sen paremmin kuin minkään muunkaan oppositioryhmän taholta esitetty.

Haluan tässä yhteydessä aivan lyhyesti myös todeta, että niin kuin ed. Tenhiälä hyvin tietää, viime aikoina esimerkiksi viitekorot ovat selvästi laskeneet ja talouselämän usko talouspolitiikkamme onnistumiseen on selvästi lisääntynyt. Oikeastaan ainoa suuri ongelma on vaihtotaseen vaje. Muuten taloudessa ei ole lainkaan sen laatuja merkkejä, joihin ed. Tenhiälä puheenvuorossaan viittasi.

Ed. Tenhiälä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On valitettavaa, että ed. Elo lukee ainoastaan hallituksen esityksiä eikä vaivaudu seuraamaan ollenkaan, mitä opposition taholta on esitetty mm. varsinaisen budjetin vastalauseessa.

Ed. Renlund: Värderade talman! Till-lägganslaget på 500 000 mark som bidrag för distributions- och transportkostnader till medborgarorganisationen Hjälp till Polen är verkligen välkommet. Olika medborgarorganisationer runtom i vårt land har utvecklat en stor aktivitet för att hjälpa Polen, vilket jag tycker är naturligt och något vi också bör ta till vara. I sådana fall går ju hjälpen fram till rätt adress och de beviljade medlen används på ett synnerligen effektivt sätt. Vi slipper den statliga byråkratin som många gånger tar en alltför stor bit av dylika anslag.

Att de behövs är ganska klart när man har fått rapporter om hur läget är i Polen. Det behövs kläder och det behövs andra förnödenheter.

Som jag redan antydde samlas det in otroligt mycket varor, främst kläder, runtom i vårt land, men problemet här är att man har mycket svårt att få pengar och medel att transportera och distribuera de hopsamlade varorna. Med det här anslaget på 500 000 mark har man kommit en bra bit på väg och kan så att säga utveckla verksamheten.

Förslaget förutsätter också att regeringen i nästa års budget upptar ett anslag för motsvarande hjälp till de östeuropeiska länderna med tanke på att verksamheten skall fortsätta, och den behöver då inte begränsas enbart till Polen utan också andra östeuropeiska länder kan komma i fråga.

I övrigt anser jag att vi i allt större utsträckning bör utnyttja de olika medborgarorganisationer som finns och bevilja mera medel för deras hjälpverksamhet till olika länder. Här kan man också nämna som exempel missionsorganisationerna som utför ett ovärderligt arbete i u-länderna. Den här trenden tycker jag vi bör stärka för också nu har man börjat inse på håll som tidigare var negativt inställda till dylikt att de här organisationerna gör ett verkligt gott arbete.

Arvoisa puhemies! 500 000 markan lisäämääräraha kansalaisjärjestöjen Puolaan toimittaman tavara-avun kuljetus- ja jakelukustannusten avustamiseen on todella tervetullut. Eri kansalaisjärjestöt ovat kehittäneet merkittävän aktiivisuuden Puolan avustamiseksi. Tätä on nyt hyödynnettävä. Tällaisissa tapauksissa apu menee perille oikeaan osoitteeseen ja myönnetty varat käytetään erittäin tehokkaasti.

Ehdotus edellyttää myös, että hallitus ottaa myös ensi vuoden budjettiin määrärahan vastaavaan Itä-Euroopan maille annettavaan apuun. Meidän tulee muuten laajemmin käyttää kansalaisjärjestöjä tässä toiminnassa ja myöntää varoja niiden avustustoimintaan eri maille, myös kehitysmaille.

Ed. Savolainen: Arvoisa puhemies! Puutun lisäbudjettikeskustelussa liikenneministeriön hallinnonalaan ja siellä oleviin tie-määrärahoihin.

Lisäbudjetissa lisätään yleisten teiden tekemiseen 12 miljoonaa markkaa ja ne kohdennetaan Uudenmaan, Turun sekä Lapin tie- ja vesirakennuspiiriin. Kaikki rahat ovat välttämättömiä ja tarpeellisia, mutta tähän rakentuu varsin kummallinen logiikka. Vaikka varsinaisessa budjetissa on hyväksytty tämän vuoden tiehankkeisiin rahaa, niin niitä on työohjelmalla siirretty toteutettavaksi myöhemmin perusteluna se, että Etelä-Suomen alueella on niin ylikuumentuneita rakentamistilanteita, että hankkeita on siirrettävä.

On perin epäjohtonmukaista se, että samanaikaisesti lisäbudjetissa aloitetaan samoilla Etelä-Suomen ruuhkaisilla alueilla uusia tiehankkeita ja toisaalta valtioneuvosto on omilla päätöksillään ottanut ohi budjetin toteutettavakseen Hämeen piirissä Tampereen seudulla ohitustiehankkeen ja toisaalta Turun moottoritien suunnitteluhankkeen. Kaikki se, mitä kuuluu näitten hankkeitten piiriin on perin tarpeellista suomalaisessa tiepolitiikassa. Mutta jos eduskunta on budjetilla luonut jonkin rakentamisjärjestyksen, niin pidän tavattoman epäjohtonmukaisena sitä menettelyä, että lisäbudjetilla ja valtioneuvoston päätöksillä eduskunnan tekemiä budjettipäätöksiä romutetaan ja siirretään ja nostetaan tärkeimmiksi koettuja hankkeita esiin, ja kuinka ollakaan, ne tärkeimmiksi koetut hankkeet ovat aina lähellä valtioneuvoston jäseniä itseänsä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä esitetään 110 miljoonaa markkaa turkistarhojen hintatukeen sen takia, että turkisten menekki on vähän laskenut ja tästä ahdingosta pitäisi päästä eroon, ja sitten optimistisesti sanotaan, että kysynnän ja tarjonnan odotetaan tasapainottuvan myöhemmin, jolloin hintataso nousisi tuotantokustannuksia vastaavalle tasolle.

Ilmoitan epäileväni tätä optimismia kovin syvästi ja ennustan, että tästä tuesta tulee olemaan erittäin vaikea päästä eroon. Päinvastoin näyttää maailman laajuisesti siltä, että turkisan tulevaisuudennäkymät vain entisestään synkkenevät. Sen takia valittu tie tässä on ehdottomasti väärä ja turmiollinen ja pään panemista pensaaseen. Turkisala on ahdingossa ja rahansa ansainnut, mutta niitä rahoja ei tulisi antaa suinkaan hintatukeen, vaan tukea sitä, että osa yrittäjistä luopuisi ammatista ja siirtyisi ansaitsemaan elantonsa

jostakin hyödyllisemmästä ja vähemmän haitallisesta. Se auttaisi myös jäljelle jääviä, koska tällä tavalla tarjonta pienenisi ja hintataso ehkä siten vähän terveemmällä tavalla vakiintuisi.

Ed. Maijala: Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä on tehnyt muutosehdotuksen lisäbudjettiin sosiaaliministeriön pääluokkaan, jossa ehdotamme, että momentille 33.21.52 otettaisiin lisäyksenä 100 miljoonaa markkaa ylimääräisen rintamaliikkeen korottamiseksi 30 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosan määrästä ja vähimmäismäärän korottamiseksi 50 markkaan kuukaudesta. Asiaa koskeva lakialoitteeni on hiljattain hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunnassa hylätty. Koska tietooni on tullut, että arvoisa puhemies ei katso voivansa asettaa tätä ehdotusta äänestykseen, jätän ehdotuksen tekemättä, mutta se ei silti merkitse sitä, ettei asia olisi edelleen tärkeä ja ettei tätä tavoitetta, jonka veteraanijärjestöt ovat asettaneet, edelleen ajattaisi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Esitellään menot.

Pääluokka 24

Luku 01 Ulkoasiainhallinto, luku 50 Itä-Euroopan maiden avustaminen ja luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 26

Luku 90 Rajavartiolaitos, hyväksytään.

Pääluokka 27

Luku 14 Asevelvollisten ylläpitomenot, luku 25 Puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttömenot sekä luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta, hyväksytään.

Pääluokka 28

Luku 01 Valtiovarainministeriö, luku 50 Suomen rahapaja, luku 64 Eräät valtion kiinteistömenot, luku 80 Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimet, luku 84 Pohjoismaiset rahoituslaitokset,

luku 86 Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki, luku 94 Valtion ravitsemiskeskus ja luku 99 Valtiovarainministeriön hallinnon alan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 29

Luku 01 Opetusministeriö, luku 10 Korkeakoulut, luku 11 Valtion harjoittelukoulut, luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset, luku 65 Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset, luku 67 Yksityiset ammatilliset oppilaitokset, luku 92 Valtion taidemuseo, luku 98 Kansainvälinen yhteistyö ja luku 99 Opetusministeriön hallinnon alan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 30

Luku 31 Maataloustuotteiden hintatuki sekä luku 32 Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet, hyväksytään.

Luku 33 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ehdotan, viitaten I vastalauseeseen, että momentille 47 otettaisiin lisäyksenä 40 000 000 markkaa, jotta turkistuottajien vaikeaa asemaa voitaisiin helpottaa.

Jos arvoisa puhemies sallii, ehdotan myöskin, niin ikään I vastalauseeseen perusteella, että saman luvun momentille 60 otettaisiin 70 000 000 markkaa maatilatalouden kehittämiskassaan.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemiä ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Apukan kannattamana ehdottanut, 1) että momentille 47 lisättäisiin 40 000 000 markkaa ja 2) että momentti 60 poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Vihriälän 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Vihriälän 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vihriälän 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Vihriälän 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 45. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 34 Muut maatalouden menot.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ehdotan I vastalauseeseen perusteella, että momentille 40 otettaisiin lisäyksenä 15 000 000 markkaa maidon kuljetusavustuksiin.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että luku poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vihriälän ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 37 Kalatalous, luku 40 Vesivarojen käyttö sekä luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 31

Luku 24 Tiet, luku 30 Merenkululaitos, luku 32 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen sekä luku 92 Ilmailuhallinto, hyväksytään.

Pääluokka 32

Luku 42 Valtion teknillinen tutkimuskeskus, luku 44 Teknologian kehittämiskeskus, luku 46 Teknisen ja kaupallisen tutkimuksen edistäminen, luku 55 Energiatalous ja luku 85 Ulkomaankaupan edistäminen, hyväksytään.

Pääluokka 33

Luku 17 Työttömyysturva, luku 18 Sairausvakuutus, luku 19 Eläkevakuutus, luku 21 Rintamaveteraaniläkkeet sekä luku 22 Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot, hyväksytään.

Pääluokka 34

Luku 06 Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinto sekä luku 50 Työllisyyden hoito, hyväksytään.

Pääluokka 35

Luku 11 Ympäristönsuojelun yleinen edistäminen.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentille 35.11.26 otettaisiin lisäyksenä 20 000 000 markkaa.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen ehdotusta.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ehdotan I vastalauseen mukaisesti, että momentille 26 lisättäisiin 10 000 000 markkaa siitä syystä, että lisäbudjetissa ehdotettu 500 000 markan lisäys on aivan riittämätön.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Isohookana-Asunmaan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Soininvaaran kannattamana ehdottanut momentille 26 lisäystä 20 000 000 markkaa.

Ed. Isohookana-Asunmaa ed. Kietäväisen kannattamana on ehdottanut samalle momentille lisäystä 10 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voitta-neesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ja ed. Pulliaisen ehdotusten välillä.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus ”jaa”, ed. Pulliaisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 40 ei-ääntä, 10 tyhjää; poissa 47. (Koneään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 12 Jätehuolto ja ilmansuojelu, hyväksytään.

Luku 45 Asuntotoimi.

Keskustelu:

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan I vastalauseeseen viitaten, että momentille 35.45.63 otettaisiin lisäyksenä 20 000 000 markkaa ja että momentin perusteluissa annettu myöntämisvaltuus nostettaisiin 620 000 000 markkaan sekä että momentin perusteluissa lausuttaisiin: ”Momentin määrärahan käyttöön ei liity mitään määräraikaa.” — Tämä on tärkeää, jotta järjestelmä saadaan toimimaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietävänisen ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kietäväinen ed. Isohookana-Asunmaan kannattamana tehnyt kolme momenttia 63 koskevaa ehdotusta:

1) että momentille otettaisiin lisäystä 20 000 000 markkaa;

2) että momentin perusteluissa annettua myöntämisvaltuutta nostettaisiin 620 000 000 markkaan; ja

3) että momentin perustelujen selvitysosien toisen virkkeen sijasta lausuttaisiin: ”Momentin määrärahan käyttöön ei liity mitään määräraikaa.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Kietävänisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kietävänisen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 48. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kietävänisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kietävänisen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 48. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kietävänisen 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kietävänisen 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 36

Luku 06 Valtionvelan kuoletukset ja luku 09 Muut menot valtionvelasta, hyväksytään.

Esitellään tulot.

Osasto 11

Luku 01 Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot, luku 08 Valmisteverot, luku 10 Muut verot ja luku 19 Muut veronluonteiset tulot, hyväksytään.

Mietinnön perusteluissa oleva tulo- ja menoarvion tasapainoa koskeva lausuma hyväksytään.

Esitellään yleisperustelut.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Rouva puhemies! Viitaten yleiskeskustelussa käyttämäni puheen- vuoroon sekä valiokunnan mietintöön liitettyyn II vastalauseeseen ehdotan, että yleisperusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Eduskunta toteaa, että hallituksen antaessa lisämenoarvioesityksen ei tiedossa vielä ollut postitoimipaikkojen raju supistamishjelma, mistä syystä eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja pikaisesti antaa eduskunnalle esityksen vuoden 1990 toiseksi lisämenoarvioksi siinä tarkoituksessa, että eduskunta voisi ottaa asiaan kantaa.”

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut II vastalauseeseen sisältyvää lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi rikoslain muuttamisesta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittävien muiden lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 66/1988 vp.
Lakialoite n:o 46/1989 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Björkstrand: Herra puhemies, herr talman! Suomen rikoslaki on sadan vuoden ikäinen. Siihen on tehty runsaasti muutoksia, mutta silti rikoslakimme on selvästi vanhentunut, mikä ilmenee esimerkiksi vaikeaselkoisuutena ja epäjohtonmukaisuutena. Rikoslaki ei enää myöskään kaikilta osin vastaa yhteiskunnassa vallitsevia käsitteitä erilaisten tekojen paheksuttavuudesta. Rikoslainsäädäntö on lisäksi monilta tärkeiltäkin osiltaan levinnyt rikoslain ulkopuolelle, mikä on vaikeuttanut kokonaiskuvan saamista rikoslainsäädännöstä. On siis kiistämätön tarve uusia rikoslaki kokonaisuudessaan.

Kokonaisuudistus on päätetty toteuttaa laajoin osauudistuksin. Tämä on niin lainvalmistelun kuin lainsäädäntötyönkin kannalta ymmärrettävää, mutta se vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista ja valmiiden ehdotusten suhteuttamista vielä keskeneräisiin uudistussuunnitelmiin. Tämä ongelma tuli selvästi esiin jo lakivaliokunnan työssä. Valiokunta olisi halunnut verrata esimerkiksi varallisuusrikosten ja henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten seuraamusten ankaruutta toisiinsa, mutta jälkimmäisten rikosten osalta jouduttiin tyytymään tietoihin uudistussuunnitelmista. Tämän vuoksi pidettiin tarpeellisena, että uudistuksen loppuvaiheessa vielä suhteutetaan eri vaiheissa uudistetut säännökset toisiinsa. Tämä on selvästi tuotu esiin valiokunnan mietinnössä.

Sen sijaan ei ole järkevää lykätä koko rikoslain voimaansaantoa tapahtuvaksi yhtäaikaisesti vasta kaikkien vaiheiden valmistuttua. Jos eduskunta hyväksyy sen, että tiettyjä rikoksia pidetään aikaisempaa vakavampina ja jotakin tekoa ei ehkä enää lainkaan rangaistavana, on tällainen laki saatettava mahdollisimman pian voimaan. Voimaantumalon lykkääminen johtaisi siihen, että rangaistuksia tuomittaisiin myös sellaisista teoista, joita ei pidetä rankaisemisen arvoisina. Sitä ei oikeustaju voi hyväksyä.

Ensimmäiseen osauudistukseen sisältyvät säännösehdotukset koskevat pääosin hyvin usein esiintyviä rikoksia, mikä puoltaa uudistuksen aloittamista niistä. Myös talousrikoksia koskevat ehdotukset ovat ajankohtaisia. Tietokonerikollisuuden osalta esitys on osin puutteellinen, vaikka sisältääkin jo eräitä tärkeitä tietokonerikoksia koskevia uudis-

tamisehdotuksia. Valiokunta onkin kiirehtinyt niitä koskevaa valmistelua.

Lakivaliokunta on esitystä käsitellessään samalla hyväksynyt eräitä rikoslain uudistamisen perusratkaisuja, joita on syytä noudattaa uudistuksen myöhemmissäkin vaiheissa. Vakavampia rikoksia koskevien rangaistussäännösten keskittäminen rikoslakiin, tyyppirangaistusasteikkojen omaksuminen, rikosten tekemuotojen porrastaminen ja omaksuttu lain kirjoitustapa vastaavat oikeusvaltiossa rikoslailla asetettavia täsmällisyysvaatimuksia ja edistävät osaltaan oikeusturvaa. Toisaalta omaksuttu pyrkimys rangaistussäännösten yhdentämiseen tuo lainsäädäntöön sellaista joustoa, joka estää säännösten nopean vanhentumisen esimerkiksi tekniikan kehityksen vuoksi.

Herra puhemies! Rangaistustasoon esitys ei merkitse kovin suuria muutoksia. Olennaisimmat ehdotukset ovat varkauden ja eräiden siihen rinnastettavien rikosten perustekomuodon eli tavallisen tekemuodon enimmäisrangaistuksen alentaminen kuudella kuukaudella sekä vahingontekorikoksen ja eräiden talousrikosten rangaistusmaksimien ankaroituminen. Törkeiden varkauksien enimmäisrangaistusta ei sen sijaan muutettu.

Valiokunnassa pidettiin yleisesti tärkeänä korostaa henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten paheksuttavuutta verrattuna omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin. Rangaistustason osalta valiokunnan mietintö onkin lähes yksimielinen. Rangaistuskäytäntö omaisuusrikoksissa on maassamme edelleen ankarampi kuin parhaan vertailukohteen tarjoavissa maissa, esimerkiksi Ruotsissa.

Rangaistusasteikkojen vertaaminen ei anna oikeaa kuvaa todellisista eroista tuomitsemiskäytännössä. Ei myöskään pidä luulla, että rangaistuksien ankaroittaminen olisi oikotie rikollisuuden torjumisessa. Ankaroittamisella saavutetaan parhaimmillaan vain lyhytaikainen vaikutus rikosten yleisyyteen. Voidaan olla tyytyväisiä siihen, että lakivaliokunnan ylivoimainen enemmistö suhtautui maltillisesti rangaistustasoratkaisuihin, vaikka tällaisissa kysymyksissä onkin suuri kiusaus helppohjin näennäisparannuksiin eli rangaistustason korottamiseen.

Herra puhemies! Riitaisimmaksi kysymykseksi valiokuntakäsittelyssä nousi verorikkomusta koskenut hallituksen ehdotus. Esityksen mukaan rangaistavaa olisi ollut kaikkien

oma-aloitteisesti suoritettavien verojen ja julkisten maksujen suorittamisen tahallinen laiminlyönti. Hallituksen esityskään ei siis olisi merkinnyt verotuksessa vahvistettujen verojen suorittamatta jättämisen kriminalisointia, niin kuin julkisuudessa on väitetty, vaan koski ennen kaikkea sellaisia veroja, jotka verovelvollinen kerää muilta ja tilittää sitten valtiolle.

Valiokunnan enemmistö piti ehdotusta ongelmallisena kahdessa suhteessa. Toisaalta pelättiin ehdotuksen voivan johtaa maksukyvyttömyydestä johtuvan laiminlyönnin rangaistavuuteen, ja toisaalta pidettiin tarpeettomana ulottaa rangaistavuutta koskemaan sellaisia verolajeja, joiden kohdalla laiminlyöntejä ei ole esiintynyt.

Todettakoon, että valtaosa kuulluista asiantuntijoista kannatti esitystä. Pitkien neuvottelujen jälkeen ehdotukselle löydettiin mielestäni onnistunut uusi muotoilu, jossa molemmat valiokunnassa epäilyjä herättäneet ongelmat oli ratkaistu. Vaihtoehtoa etsittäessä myös hallituksen taholta osoitettiin suurta joustavuutta. Syntyneen kompromissiehdotuksen keskeisin ero hallituksen esitykseen nähden on siinä, että maksukyvyttömyys olisi rangaistavuuden rajoituksena kaikkien verolajien osalta.

Tällä hetkellä ennakonpidätyksen suorittamatta jättäminen on rangaistavaa, vaikka se olisi johtunutkin maksukyvyttömyydestä. Näin olisi ollut myös hallituksen esityksen mukaan. Tämä muutos on hyvin merkittävä. Ennakonpidätyksen suorittamatta jättämistä on pidetty jopa kavallukseen verrattavana rikoksena ja katsottu, että näissä tapauksissa työnantaja laittomasti käyttää työntekijältä pidättämäänsä varoja, jotka hänen pitäisi tilittää valtiolle.

Lisäksi rangaistavuuden edellytykseksi asetettiin vielä hyötymistarkoitus. Kompromissiehdotuksessa oltiin valmiit menemään näin oleelliseen rangaistavuuden supistamiseen, jotta ei syntyisi edes vaaraa joutua rangaistuksi maksukyvyttömyyden johdosta.

Toinen olennainen kompromissiehdotuksen ero hallituksen esitykseen nähden on siinä, että rangaistavaa olisi ollut vain kolmen eri vero- tai maksutyyppin suorittamatta jättäminen, kun hallituksen esitys olisi koskenut seitsemää muutakin veroa ja maksua. Säännös olisi koskenut ennakonpidätyksen, liikevaihtoveron ns. kuukausimaksun ja

työnantajan sosiaaliturvamaksun suorittamatta jättämistä, jotka kaikki ovat hyvin keskeisiä veroja ja maksuja ja joiden kohdalla käytännössä esiintyy merkittäviä laiminlyöntejä, joista osa on tehty selvästi muusta syystä kuin maksukyvyttömyydestä johtuen kiistattomasti omaa hyötyä valtion kustannuksella tavoitellen. Näissä tapauksissa vahinko ei kohdistu ainoastaan valtioon vaan tällainen menettely heikentää lisäksi rehellisten yritysten toimintamahdollisuuksia ja eräällä tavalla painostaa niitä samanlaiseen epärehellisyyteen.

Voimassa olevaan lakiin nähden uutta olisi ollut rangaistavuuden ulottuminen liikevaihtoveron kuukausimaksun laiminlyöntiin. Toisaalta säännös olisi kokonaisuudessaan ollut selvästi tiukemmin rajattu kuin nykyiset vastaavat säännökset. Myös ennakkoperintälain nykyisin tuntema yhden vuoden enimmäisrangaistus olisi laskenut kuudeksi kuukaudeksi. Näitä tosiasioita vasten on vaikea ymmärtää, että eräät tahot ovat usean kuukauden ajan väittäneet ehdotuksen merkitsevän velkavankeuden omaksumista Suomen lainsäädäntöön. Tosiasiassa valiokunnassa hiottu kompromissiehdotus poistaa mahdollisuuden maksukyvyttömyydestä rankaisemiseen ja merkitsee tässä suhteessa ratkaisevaa muutosta lievempään suuntaan voimassa olevaan lakiin nähden.

Jos verrataan kompromissiesitystä valiokunnassa yhden äänen enemmistöllä voittaneeseen ehdotukseen, niissä on se ero, että liikevaihtoveron kuukausimaksun laiminlyönti ei ole voittaneen ehdotuksen mukaan rangaistavaa mutta ennakonpidätyksen ja työnantajan sosiaaliturvamaksun laiminlyönti on. Tämän ehdotuksen tehneet tuovat varmaan keskustelussa esiin omat perustelunsa.

Itse en ymmärrä, mikä logiikka on siinä, että juuri liikevaihtoveron kuukausimaksun suorittamisen laiminlyönnin rangaistavuus merkitsisi velkavankeutta mutta ei esimerkiksi työnantajan sosiaaliturvamaksun laiminlyönnin. Tosiasiassa velkavankeutta ei merkitse kompromissisäännöksen mukaan rangaistavuus missään tilanteessa. Liikevaihtoverolle vaadittua erikoiskohtelua enemmistö ei ole kyennyt mielestäni perustelemaan.

Kaiken kaikkiaan mietinnön riittäisin kohta ei varmasti ole sen tärkein. Tätä yksityiskohtaa lukuun ottamatta mietintö tarjoaa

mielestäni hyvän pohjan eduskunnan päätöksenteolle uuden rikoslain ensimmäiseksi vaiheeksi.

Herr talman! Den gällande strafflagen går tillbaka till år 1889 och är alltså över 100 år. Behovet av en totalrevidering är därför uppenbart. Denna revidering kommer att ske i etapper, men redan i första skedet har man slagit fast vissa grundlösningar, som bör iakttas i det fortsatta reformarbetet.

När det gäller straffskalorna konstaterar utskottet att straffpraxis i vårt land i vissa fall är skev genom att egendomsbrott i genomsnitt ådöms omotiverat stränga straff i förhållande till straffen för vissa brott mot liv och hälsa. Hälsovådliga misshandelsfall bör ådömas strängare straff än tämligen obetydliga egendomsbrott.

När det gäller reservationen rörande straffskalorna är det skäl att betona att en skärpning av straffskalorna inte är någon genväg när det gäller att förhindra brottslighet. Effekten är kortvarig och orsakssammanhangen betydligt mer komplicerade än reservanten utgår ifrån.

Den detalj som har väckt mest uppmärksamhet i offentligheten gäller kriminaliseringen av skattebrott. Det kompromissförslag som utarbetades i utskottet innebar förbättringar på väsentliga punkter i förhållande till regeringens förslag. I dag är försummelse att erlagga källskatt och socialskyddsavgifter straffbart även om orsaken skulle vara betalningsoförmåga. Enligt kompromissförslaget skulle det inte vara fallet, om betalningsoförmågan obestridigt kan påvisas. Vidare omfattar kompromissförslaget bara tre skatte- och betalningstyper, medan regeringens förslag gällde sju andra skatter och avgifter.

Då utredningar visar att det totala beloppet av skatter som har undvikits på orätmätig väg uppgår till uppskattningsvis 6 miljarder mark per år och då en stor del av dessa skatterester består av obetald omsättningsskatt, bör underlåtenhet att erlagga omsättningsskatt omfattas av stadgandet om skatteförseelse. En knapp majoritet i utskottet kunde dock inte omfatta denna uppfattning utan strök också omsättningsskatten från förslaget och därtill mildrades alltså nugällande stadganden rörande skattebrott när det gäller erläggande av källskatt och

socialskyddsavgifter, ifall det är fråga om betalningsförmåga.

Personligen kunde jag inte omfatta en så långtgående uppmjukning av en tidigare enhällig regeringsproposition. Trots allt är det här fråga om en liten detalj i en mycket omfattande helhet. Den nu behandlade första delen av strafflagsrevisionen lägger enligt min mening en god grund för det fortsatta arbetet.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska minulla ei tänään ole mahdollisuutta käyttää varsinaista puheenvuoroa, haluan vastauspuheenvuorona todeta ed. Björkstrandille, kun hän lausui, että yhteiskunnassa on rikollisia aineksia yrityselämässä tai tarkoitti kuitenkin siihen suuntaan, että heidät pitäisi saada käpälälautaan, että pitää kyllä paikkansa. Mutta vanha ohje on se, että mieluummin kymmenen rosvoa vapaalla kuin yksi syytön linnassa. Lakisysteemi, mihin tässä pyrittiin, oli päämäärältään se, että tässä olisi isolla haravalla vedetty, mutta se olisi johtanut kohtuuttomuuksiin aivan samalla tavalla kuin Norjassa on tapahtunut. Tietojeni mukaan Norjassa on luovuttu tämän tyyppisestä lainsäädännöstä.

Ed. Björkstrand esitteli asian niin, että tässä on tehty todella suuri virhe. Kun asia on toisessa käsittelyssä, tulen, ed. Björkstrand, perusteellisesti paneutumaan tähän asiaan ja osoittamaan, että asiat ovat kokonaan näissä asioissa toisin. Ja peruslähtökohhta on se, että koska tänä päivänä rikoslainsäädännön liberalisoinnin kautta varkaita hyysätään, niin ei voida lähteä vastaavasti suomalaisen yrittäjän kohdalla siihen, että heistä tehdään rosvoja väkisin ja tuhotaan yrittämisen koko aktiviteetti Suomessa sillä tavalla, että ryhdytään velkavankeustyyppisellä systeemillä ajamaan heitä ahdinkoon. Siitä on suomalaisessa yhteiskunnassa lähdettävä.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Odotan suurella mielenkiinnolla ed. Aittoniemen puheenvuoroa tässä asiassa. Nyt käytetty vastauspuheenvuoro ei miltei osin vakuuttanut minua.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Ensiksi joitakin kommentteja valiokunnan puheen-

johtajan puheenvuoroon, joka ei vakuuttanut. Voimaantumisen lykkääminen olisi paremmin kuitenkin turvannut sen, että korjauksia tehdään, kun asia ratkaistaan siinä vaiheessa, kun koko paketti on valmistunut. Sitten puheenjohtaja viittasi asteikkoratkaisuun. Totean tässä vaiheessa, että asteikkojen laajuus ei suinkaan merkitse rangaistustason korottamista, vaan nimenomaan liikkumavaran turvaamista muuttuvissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Onhan muistettava, että tämäkin lakipaketti toivon mukaan laaditaan moneksi kymmeneksi vuodeksi, joten sen pitää pitkään palvella yhteiskuntaa ja ottaa myös huomioon se, että tuomioistuimille tulee antaa riittävä liikkumavara. Mutta nyt tätä liikkumavaraa rajataan samanaikaisesti, kun mm. kansainvälistymisen vuoksi rikosten kirjo monipuolistuu ja niiden törkeysaste, ammatillisuus ja liigamaisuus kovenee.

Käsitteltävänä oleva rikoslain kokonaisuudistus merkitsee vuosisadan uudistusta. Säädämmehän lakia noin sadaksi vuodeksi eteenpäin, ilmeisesti. Uudistus on perusteltu. Nykyinen laki ei enää vastaa muuttuneita tarpeita eikä yhteiskunnallisia oloja. Rikoslain uudistus on niin mittava, että koko pakettia ei mitenkään voida toteuttaa yhdellä kertaa. Mutta kuten täällä on jo todettu, osittaisuudistuksen ongelmana on, että kokonaisuus helposti hämärtyy, kuten näkyy jo käyneenkin. Kuitenkin kokonaisuuden hallitsemiseksi olisi juuri tärkeää se, että lopullisesti ratkaistaisiin lakien voimaantulo vasta sitten, kun koko paketti on valmis. Tämä nimenomaan sen takia, että koska erilliset ratkaisut ovat kiinteässä yhteydessä kokonaisuuteen, niin osaratkaisut vaikuttavat olennaisesti siihen, millaiseksi kokonaisuus muodostuu.

Eduskunta on jo tällä kaudella aiemmin hyväksynyt lakeja ja tehnyt rikosoikeuspoliittisia ratkaisuja, joilla on ratkaiseva merkitys siihen rikollisuus- ja rikosoikeudelliseen tilanteeseen, jossa maassamme elämme. Näitä ratkaisuja on mm. ehdonalaista vapauttamista koskevan säännösten muuttaminen niin, että ehdonalaiseen pääsy helpottui entisestään. Tämä laki tuli vaalikauden alussa. Esitutkinta- ja pakkokeinolaki, jossa pidätysaikaa lyhennettiin, tuli vuoden 1989 alusta ja nyt toukokuussa pakkokeinolaki, jossa edelleen vähennettiin pidätysaikaa. Nämä lait helpottivat rikollisten asemaa poliisin

tutkintaedellytyksiin verrattuna, etenkin kun poliisin tarvitsemia lisävirkoja ei myönnetty. Näin on ratkaistu jo tässä se linja, jota Suomessa noudatetaan rikosoikeudessa ja samaa linjaa jatketaan nyt rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen osan etenkin asteikkoratkaisuissa.

Tämä linja, joka nyt on valittu, aivan selkeästi tähtää mm. vankilukujen olennaiseen alentamiseen. Tavoite on oikea. Korostan tätä, mutta tavoite ei saa olla itsetarkoitus, ja vankiluvun alentamiseen ei pidä mennä hinnalla millä hyvänsä kuten nyt tehdään. Hollannin esimerkit osoittavat selvästi, mihin joudutaan, kun lähdetään siitä käsityksestä, että nyky-yhteiskunta ei enää tarvitse vankiloita.

Samanaikaisesti kun rikollisuus lisääntyy, monimutkaistuu, liigamaistuu, ammattimaistuu, kansainvälistyy ja raaistuu, meillä ihanteellisesti uskotaan voitavan hoitaa koko rikollisuusongelma ilman vankiloita vain hoitamalla ihminen vankilan ulkopuolella sellaiseksi, että ihminen luopuu rikollisesta elämäntavastaan. Tämä on ihanteellinen, mutta mahdoton ajatus käytännössä.

Me toki tarvitsemme tässä yhteiskunnassa ennen muuta tehokasta rikollisuuden ehkäisytyötä. Se alkaa kodin ja koulun kasvatuksesta. Siinä luodaan perusta, joka kestää tai ei kestä. Tämän perustan kestävyys edellytyksenä on jonkinlainen arvo- ja normiperusta. Lapset ja nuoret, aivan kuten me aikuisetkin, tarvitsevat jonkinlaiset raamit elämänmenolleen, tiedon oikeasta ja väärästä. Kasvatus on mennyt pahasti pieleen, jos nuori kasvatuksen ansiosta on siinä käsityksessä, että varastaa saa, kunhan varastaa hyvään tarkoitukseen, tai että varastaminen ja muu lainvastainen toiminta kuuluu ihmisen normaaliin kehitykseen jossain elämän vaiheessa. Ainakin tieto rajoista tulee olla. Sitten on kunkin oma asia, miten niihin rajoihin ja normeihin elämässään suhtautuu. Eli kasvatus on rikollisuuden ehkäisyyn ensimmäinen tärkeä vaihe.

Tarvitaan lisäksi sisältöä ja tarkoitusta elämälle, jotta välttytään rikollisuudelta. On paljon helpompi ajautua rikollisuuteen, kun millään elämässä ei ole mitään väliä sen vuoksi, että elämältä puuttuu tarkoitus. Nuorten ohjaaminen hyvin harrastuksiin on myös tärkeää. Silloin ei niin hyvin ehdi huonoille teille.

Toisena tulee rikoksiin ajautuneiden yli-päänsä ja erityisesti lasten ja nuorten rikollisen elämäntavan jatkumisen ehkäisy. Tässä sekundaariehkäisyssä ovat avainasemassa vaihtoehtoiset seuraamusjärjestelmät. On selvää, että vankilan välttäminen mahdollisimman pitkään edistää myönteistä ennustetta. Lisäksi seuraamuksen tulee seurata kiinni joutumista viivytyksettä. Tässä meillä on ollut ongelmia. Rangaistuksen teho on sitä heikompi, mitä pidempi aika kuluu ennen rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Tärkeä muoto sekundaariehkäisyä on vapautuvien vankien jälkihoito. Se meiltä puuttuu lähes kokonaan. Vankilasta vapautuva ihminen on usein ilman asuntoa, ilman työtä, ilman rahaa, ilman ihmissuhteita. On itseltään selvää, että siinä tilanteessa vitsit ovat todella vähissä. Apu otetaan sieltä, mistä se saadaan, eli ajaututaan väkisinkin entisiin jengeihin. Mutta miten voidaan järjestää vankilasta vapautuville työtä ja asunto, jos heitä ei kukaan ota töihin eikä vuokralaisikseen? Tässä on meidän yhteiskuntamme ongelma.

On lukematon määrä myös esimerkkejä tilanteista, jolloin ensin kaikki on mennyt hyvin uudessa työpaikassa, kunnes jotenkin, tavalla tai toisella, on tullut tietoon, että uusi työntekijä onkin entinen vankilakundi. Kaikki loppuu taas siihen ja vanha kierre alkaa.

Tilanne on aika toivoton yhteiskunnassamme, koska auttajat puuttuvat tänä päivänä lähes kaikilta aloilta. Pula välittävistä lähimmäisistä kärjistyy aina ongelmallisimmiksi niillä elämäntilanteilla, joilla auttaminen on erityisen vaikeata, ja vapautuvien vankien jatkohuolenpidon ala on tällainen.

Vankilan tulee olla vihoviimeinen vaihtoehto, ja siksi tarvitaankin kipeästi vaihtoehtoisia seuraamusjärjestelmiä. Sovitajärjestelmästä on saatu myönteisiä kokemuksia, ja sitä tulee edelleen kehittää. Yhdyskuntapalvelun kokeilusta on lakiesitys käsiteltävänä. Se on myönteinen esitys. Avolaitosvaihtoehtoja tulee lisätä, ja päätavoitteena tulee olla seuraamuksen toiminnallisen sisällön kehittäminen niin, että se ottaa nimenomaan ihmisen huomioon yksilönä.

Eräs vankilan tämän päivän pahimpia heikkouksia onkin, että siellä ihmiset ovat lähinnä numeroita. Yksilöllisyyttä edistettäisiin mm. sillä, että vankilat olisivat nykyistä pienempiä, eivät mummilaitoksia. Millään

ehkäisyyn, kasvatukseen, hoidon tai muilla keinoilla vakavaa rikollisuutta ei saada kuitenkaan kokonaan poistetuksi. Se kai sentään on jokaisen myönnettävä.

Edellä kuvatusta problematiikasta on kysymys, kun puhumme rikosoikeudesta. Tämä peruskeskustelu, arvojen avoin punninta ja sen pohtiminen, millaiseen käyttäytymiseen on kohdistettava rikosoikeudellinen moitearvostelu ja mihin ei, olisi ollut välttämätöntä ennen kuin mennään mm. asteikkoratkaisuihin. Olisi tarvittu keskustelun ja pohdinnan ohella myös tieteellisen tutkimuksen tulosten hyödyntämistä ja oikeusvertailua muiden maiden käytäntöihin. Tämä alue on sivuutettu liian kevyesti.

Uudistuksen erääksi tärkeäksi lähtökohdaksi on valittu nimenomaan vankimäärän vähentämisen tavoite ja sen mukaan on mukailtu toimenpiteet. Mutta ei ole selvitetty, vastaako tavoite yhteiskunnan tarpeita, kehitystä ja tilannetta, sekä ei ole selvitetty sitä voimavaratilannetta, joka yhteiskunnassamme vallitsee tänä päivänä.

Pyrittäessä toteuttamaan kuningasajatus "rikolliset ulos vankiloista" on helpoin ja tehokkain tapa lähteä liikkeelle asteikoista, jolloin kokonaisuus ei ole vielä täysin kenenkään tiedossa ja jolloin jatkossa voidaan vedota valittuihin asteikkoratkaisuihin, jos joku erehtyy vaatimaan muutoksia tuleviin lakiesityksiin. Ensiksi olisi pitänyt käydä arvokeskustelu ja käsitellä yleiset periaatteet ja sitten edetä yksityiskohtiin eikä päinvastoin. Tosin nyt valittu tie on poliittisesti helpompi.

Nyt valittu linja merkitsee selkeää rangaistusten lieventämisen linjaa. Asteikot eivät riitä törkeimmissä tapauksissa. On kuvavaa, että valiokunnan mietinnössään jopa todetaan, että valittu rangaistusmaksimi esimerkiksi luvattoman käytön osalta saattaa joissakin tapauksissa osoittautua liian alhaiseksi. Se on aika paljon sanottu, ja silti alennetaan. Tämä on epä johdonmukainen ratkaisu perusteluihin verrattuna.

Tavanomaisten rikosten osalta valitut asteikot voivat olla oikein, mutta törkeiden rikosten rangaistusmaksimien tulee olla riittävän korkeat, jotta nykykehityksen tarpeet, kuten rikollisuuden liigamaistuminen, törkeysasteen muuttuminen, ammattimainen rikollisuus jne., voidaan ottaa huomioon rangaistuksia määrättäessä.

Aivan ilmeisesti valiokunnalla on ollut mielessä nakkivarkaudet, mutta se ei ole mieltänyt nykyaikaisen rikollisuuden vakavuusastetta ja tulevaisuuden kehitystä. Olemmehan kaikki yksimielisiä siitä, että Suomi on tähän asti ollut varsin suojainen kolkka mm. rikollisuuden kannalta, mutta että tämäkin tilanne muuttuu kansainvälistymisen ja ihmisten liikkuvuuden myötä. Tähän tulisi varautua myös rikoslainsäädännössä. Myös keskustelu ja ratkaisu reaalirangaistukseen siirtymisestä on sivuutettu tässä vaiheessa.

Olen edellä sanotun perusteella jättänyt asteikkotarkistuksia koskevan vastalauseen. Siinä esitän perustekomuotojen, kuten varkaus, kavallus, ryöstö jne., maksimien pysyttämistä nykyisellään ja törkeisiin tekomuihin kuuden kuukauden minimiä valiokunnan neljän kuukauden sijasta sekä törkeimpiin tekomuihin kuuden vuoden maksimia valiokunnan neljän vuoden sijasta.

Lisäksi olen edustaja Niinistön tavoin liikevaihtoveron maksamisen laiminlyönnin kriminalisointia vastaan. Onkin hämmästyttävää, että vasemmisto vastustaa esitystä, joka olisi läpimennessään omiaan vaarantamaan mm. palkkojen maksut yritysten likviditeettiongelmatilanteissa. Tässä valintatilanteessa on vaarana, että palkat jätetään maksamatta ja sen sijaan liikevaihtoverot maksetaan. Näin ohimenevän maksuhäiriön takia työntekijät joutuvat ilman palkkaa lomautuksille ja jopa irtisanotuiksikin. Ratkaisu, että liikevaihtoveron maksun laiminlyönti kriminalisoidaan, on omiaan lisäämään konkurssiuhkaa ja sitä, että ohimenevässä likviditeettivaikeustilanteessa yritys loppuu sen sijaan, että sen toimintaa voitaisiin asianmukaisesti jatkaa.

Rikoslain kokonaisuudistusta on lähdetty toteuttamaan lähinnä vasemmistoideologian pohjalta. Demarit ovat tässäkin soittaneet ensiviulua ja kokoomus on yrittänyt parhaansa pysyäksään tahdissa mukana, ja hyvinhän se on onnistunutkin. Kasvojenpesun vuoksi on sitten noussut valtava häly yhdestä, vaikkakin sinänsä tärkeästä yksityiskohdasta, liikevaihtoveron maksun laiminlyönnin kriminalisoinnista. Muut muutokset valiokunnassa ovat olleet lähinnä teknistä laatua.

Sopii kysyä, onko lainsäätäjä arvostuksineen jäljessä yhteiskunnassa yleisesti vallitsevasta oikeustajusta ja turvallisuuden sekä

järjestyksen tarpeesta. Olemmeko ajautumassa Hollannin kaltaiseen tilanteeseen, jossa rikollisuus on täysin poissa hallinnasta? Näyttää vahvasti siltä, että olemme jälleen valinneet kantapään kautta oppimisen kalliin tien. Vahinkojen korjaaminen vaatii jatkossa paljon aikaa, vaivaa ja rahaa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ehdottaa aikanaan toisessa käsittelyssä pohjaksi vastalauseen sisältämät pykäläesitykset.

Ed. Andersson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jätteenmäki: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että rikoslain kokonaisuudistus on edennyt ja voimme ryhtyä nyt täysistunnossa käsittelemään uudistuksen ensimmäistä vaihetta. Ajan ja yhteiskunnan muuttuessa myös rikoslain on muututtava. Toivoisinkin, että mahdollisimman pikaisesti ympäristörikoksia koskevat pykälät ja muutokset tulisivat eduskuntaan. Ilmeisesti ne eivät kuitenkaan ehdi käsittelyyn tämän eduskunnan aikana.

Aivan samoin kuin valiokunnan puheenjohtaja Björkstrand totesi, haluan myös todeta, että pykälä, joka valiokunnassa on herättänyt eniten riitaa, ei suinkaan ole tämän tärkein pykälä, mutta kuitenkin se on tärkeä ja siitä ei ole yksimielisyyteen päästy. Haluan omalta osaltani selittää niitä perusteluja, miksi keskustan eduskuntaryhmä on hyväksymässä ja kannattamassa valiokunnassa hyväksyttyä esitystä.

Keskustelusta, mikä on käyty, voi ehkä saada sellaisen kuvan, että liikevaihtoveron maksamatta jättäminen on suurin taloudellinen rikos. Näin ei suinkaan ole. Haluan todeta, että vastustan taloudellista rikollisuutta ja sitä vastaan tulee taistella. Mutta tässä kuten muussakin taistelussa meidän tulee valita linja, vastustammeko me pieniä rikollisia vai suuria rikollisia ja yleensä rikollisia. Näkisin, että poliisien ja tuomioistuinten voimavarat tulee keskittää todellisten syyllisten ja rikollisten etsintään.

Arvoisa puhemies! Rikoslain 29 luvun 4 §, siltä osin kuin se koskee liikevaihtoveron maksamatta jättämistä, on aika ainutlaatuinen. Tällä hetkellä ei muualla Pohjoismaissa eikä myöskään Länsi-Saksassa — nämä maat olen tutkinut — ei ole tätä kriminali-

soitu. Norjassa se oli jonkin aikaa, mutta siitä luovuttiin. Palaan siihen myöhemmin.

Minun on hyvin vaikea kuvitella, että kaikkialla muualla Pohjoismaissa ja muualakin maailmassa oltaisiin väärässä ja vasta meillä nyt tultaisiin oikeaan lopputulokseen, jos liikevaihtoveron maksamatta jättäminen tehtäisiin rikolliseksi. Norja ehkä vuonna 1969 ajatteli näin, mutta huomasi ajatuskulkunsa vääräksi ja luopui tästä vuonna 1982.

Lainsäädännössä pitää toimia periaate, että kahdenkertaista rangaistusta ei tule antaa. Jos rangaistus tulee kahdesta tuutista, se johtaa useimmiten kohtuuttomaan lopputulokseen. Katson, että verohallinnolliset seuraamukset kuten veronkorotus ovat liikevaihtoveron maksamattajättämistapauksessa täysin riittäviä. Verottajalla on mahdollisuus korottaa veroa laiminlyöntitapauksessa vuosisatasella 360 prosenttia ja sen lisäksi vielä veronkorotus päälle. Mielestäni tällainen lisä on riittävä.

Toiseksi liikevaihtoveron kuukausimaksun laiminlyönti on vuoden 1989 alusta voitu todeta kuukausittain. Tämä on mahdollistanut nopeamman ulosottomenettelyn. Viranomaisilla on siis tänä päivänä aivan toisenlainen valvontavelvollisuus ja valvontamahdollisuus kuin aikaisemmin.

Valiokuntakäsittelystä ja myös III vastalauseeseen jätetystä sanamuodosta käy ilmi, että maksukyvyttömyyden määrittäminen on tuottanut ja tuottaa tulevaisuudessakin ylivoimaisia vaikeuksia. Norjassa se oli yksi syy, miksi tästä luovuttiin.

On tapauksia, joissa verovelvollinen joutuu tekemään valinnan palkanmaksun tai jonkin muun erääntyneen maksun ja liikevaihtoveron suorittamisen välillä, kun käytävissä olevat varat eivät juuri silloin riitä kaikkien maksujen suorittamiseen. Asiantuntijakuulemisissa kävi kiistatta ilmi, että tällaisessakin valintatapauksessa, mikäli rahat eivät riitä liikevaihtoveron maksamiseen, vaan maksettaisiin esimerkiksi palkat, tulisi yrittäjälle rangaistus. Käytännössä on myös aivan viime aikoina esiintynyt tapauksia, joissa yritykset alihankkijoina ovat joutuneet rahapulaan tilaajan mentyä konkurssiin tai ostajan viivyttäessä maksujaan mm. ulkomaankaupassa. Näissäkin tapauksissa maksukyvyttömyysrajoitus ei toimisi. Mielestäni nämä esimerkit osoittavat, että tässä jouduttaisiin kohtuuttomaan tilanteeseen.

Norja on siis kymmenen vuoden ajan kokeillut liikevaihtoveron maksamatta jättämisen kriminalisointia. Se kriminalisoitiin vuonna 1969 ja siitä luovuttiin 1982. Norjan hallituksen esityksen perusteluissa, miksi kriminalisoinnista luovuttiin, todetaan mm. se, että tämä johti kansalaisten eriarvoiseen käsittelyyn. Maksamattajättämistapauksia oli niin paljon, että jos ne kaikki olisi viety poliisitutkintaan ja tuomioistuinkäsittelyyn, niin se olisi johtanut siihen, että molemmat olisivat täysin tukkeutuneet. Tämän johdosta tietysti täytyi tehdä valintaa ja siinä valinta, voi sanoa useimmiten, ei ollut oikea ja perusteltu, vaan nimenomaan tässä hallituksen esityksessä todetaan, että kansalaiset ja yrittäjät joutuivat niin eriarvoiseen asemaan, että tämä yli yksi tärkeä syy, miksi kriminalisoinnista luovuttiin.

Myös maksukyvyttömyyden toteaminen oli tuottanut vaikeuksia. Useimmiten asian tutkiminen oli tämän hallituksen esityksen mukaan kestänyt kaksi vuotta. Me jokainen tiedämme, että jos poliisiviranomaisten resursseja käytetään kaksikin vuotta siihen, onko maksukyvytön vai ei, niin se kyllä johtaa siihen, että silloin me suosimme suuria rikollisia. Poliisien työkapasiteetti ei yksinkertaisesti riitä todellisten rikollisten tutkimiseen.

Edelleen Norjan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan aivan yksiselitteisesti, että vuonna 1969 oli tehty väärinarviointi, kun oli todettu, että kriminalisointi johtaisi siihen, että maksut suoritettaisiin ajoissa. Jos rahaa ei ole, niin sitä ei ole.

Arvoisa puhemies! Viime perjantaina edustajien pöydälle jätettiin kirjallinen kysymys n:o 249, jonka ovat allekirjoittaneet useat vasemmistoliiton edustajat, ensimmäisenä allekirjoittajana Pekka Leppänen, ja tämä kysymys koskee pienyrittäjien velkaantumisesta aiheutuvien ongelmien lievittämistä. Tässä esityksessä perätään hallitukselta toimenpiteitä ja kysytään: "Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta ne yrittäjät tai yksityiset henkilöt, joille on syntynyt henkilökohtainen velka perusteluissa mainituista syistä, voivat vapautua vastuusta kohtuullisen ajan kuluessa?" Tämä kysymys on erittäin hyvä, ja tätä on perusteltu mm. sillä, että maassamme on tehty monta henkilökohtaista ja perhekohtaista sekä yrityskohtaista konkurssia viime vuosina, ja edelleen tässä

todetaan, että nämä ovat ilmeisesti lisääntymässä.

Ministerin vastaus on se, että on tarvetta luoda nykyistä akordimenettelyä yksinkertaisempi velkaselvitysmenettely niistä luonnollisista henkilöistä varten, jotka haluavat maksaa velkansa, mutta joilla ei ole realistisia mahdollisuuksia selviytyä niistä kaikista. Tämä oikeusministeri Tarja Halosen vastaus siitä, että velkaselvitysmenettely täytyisi ottaa käyttöön, on mielestäni erittäin hyvä ja pitäisi todella saada käyttöön.

Nyt ihmetyttääkin se, että kuitenkin ensimmäinen keino pienyrittäjien velkaantumisongelmaan on se, että heidän katsotaan syyllistyneen rikokseen, heidät pistetään maksamaan joko sakkoo tai sitten passitetaan vankilaan. Minun mielestäni ehdottomasti parempi menettely olisi se, että tällainen velkaselvitysmenettely otettaisiin käyttöön Suomen lainsäädännössä. Sitten kun on todellisia rikollisia miltä alalta tahansa, tietysti rangaistusmenettely täytyy ottaa käyttöön, mutta se ei saa mielestäni olla ensisijainen. Jos tämä vastalauseessa mennyt kanta menee läpi, niin se kyllä johtaa siihen, että kaikki pienyrittäjät, joilla on maksuvaikeuksia, leimataan rikollisiksi. Varsinkin pienemmillä paikkakunnilla, missä poliisi tulee tutkintaa suorittamaan, voi kyllä aivan helposti kuvitella, että sen jälkeen yrittäjä on leimattu rikolliseksi, vaikka sitten siinä yhden tai kahden vuoden tutkimuksessa mahdollisesti huomataankin, että kyseessä olikin maksukyvyttömyys.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä lisäyksenä tähän korostan sitä, että ei tarvitse paljokaan mielikuvitusta, kun ymmärtää, että tällaisella yrittäjällä, joka on leimattu rikolliseksi, ei ole tulevaisuutta, kun kaupungilla ja kylällä kii-rii tieto siitä, että se ja se yrittäjä on nyt syytettynä rikoksesta oikeudessa. Tällaiselta yrittäjältä ovat kasvot menneet, eikä hänellä ole enää mitään mahdollisuutta jatkaa toimintaansa, vaikka kysymyksessä olisi ollut vain väliaikainen maksuhäiriö ja yritys sinänsä olisi ollut aivan elinkelpoinen ja toimintakykyinen, ja syynä on rahapula. Se, että asia kriminalisoidaan, ei poista väliaikaisista rahapulaa. Siksi tämä ratkaisu on erittäin valitettava. Tämä koskee nimenomaan pienyrittäjätoimintaa, joka on maas-

samme erittäin tärkeä työllisyyden ja maamme hyvinvoinnin kannalta.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä verorikkomusta koskeva pykälä on lakivaliokunnassa saanut varmasti enemmän huomiota osakseen kuin mikään muu tämän laajan paketin kohdista. Tässä asiassa puhutaankin tältä osin hyvin suurista ja periaatteellisista kysymyksistä.

Niin kuin edellinen puhuja totesi, tilitysten laiminlyönnistä on seurauksena varsin isot verojen korotukset. Tästä taas seuraa se, että kukaan ei yleensä tahallaan jätä tilityksiä suorittamatta, koska korotusseuraamukset ovat niin isot, että ne aiheuttavat yleensä jo suurenlaisia ongelmia.

Kun tämä teko ei ole ollut kriminalisoitu, on ollut myös mahdollista se, että lääninverovirastot ovat tehneet yrittäjien kanssa maksusuunnitelmia, ja ainakin joissakin tapauksissa on tätä kautta välttytty konkurseilta ja pystytty yritys pelastamaan.

Toisaalta on esitetty kritiikkiä sen suhteen, että jos tätä ei kriminalisoida, sillä suositaan taloudellista rikollisuutta. Tämöistäkin tilannetta voi tietysti teoreettisesti kuvitella, mutta tosiasia kai on, että silloin kun kysymys todella taloudellisista rikollisista, sellaisesta yritystoiminnasta, jota on harjoitettu vilppimielessä, tällaiset yrittäjät ja teot todella täyttävät muidenkin ankarampien rikosten tunnusmerkit. Ne tulevat sitä kautta tuomituiksi, eli useimmiten tällainen kritiikki, jota on esitetty, on aiheetonta, koska silloin, kuten sanoin, tuomiot tulevat muista teoista ja vielä kenties paljon ankarampina kuin jos liikevaihtoveron maksamatta jättämistä kriminalisoitaisiin.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee edustajien Jäätteenmäen ja Moilasan perusteluja, niin jollain tavalla peruslähtökohta jää kokonaan unohtuksi. Kysymyksessähän on tilanne, jossa lakisääteistä veroa ei makseta. Silloin kun tähän liitetään ne ehdot, joita on nostettu esiin valiokuntakäsittelyssä, eli jos on kysymys siitä, että ei ole varoja se ei johda rankaisemiseen ja vielä lisäksi pitää olla kysymys hyötymistarkoituksesta, en oikein käsitä tämän tyypistä tietoista maksujen tai verojen maksamatta jättämistä ja sen puolustamista näin voimakkaasti.

Kyllähän yhteiskunnalla ja lainsäätäjällä pitää olla tietyt mahdollisuudet lakisääteisten verojen saamiseksi siinä tapauksessa, jos tietoisesti pyritään näiden maksujen kiertämiseen. Nimenomaan tämän tyyppisiin tapauksiin tässä puututaan, ei sellaisiin, joissa on kysymys maksukyvyttömyydestä. Tässä vielä edellytetään, että se tapahtuu selvästi hyötymistarkoituksessa. Mitä arvoisat edustajat tästä ajattelevat? Eikö tämän tyyppiseen toimintaan, jossa tietoisesti pyritään käyttämään hyväksi tilannetta oman edun saavuttamiseksi, eikö sellaiseen toimintaan pidä puuttua?

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ajattelin ottaa asian esille vasta omassa puheenvuorossani, mutta koska se näyttää toistuvan täällä, niin puutun siihen jo nyt.

Tässähän ei ole, ed. Björkstrand, kysymys siitä, että verot jätettäisiin maksamatta, vaan kysymys on siitä, että ne jätetään maksamatta määräaikana. Kysymys on myöhästymisestä. Tämä väärinkäsitys näyttää monilla muillakin keskustelijoilla olevan. Mielestäni kun tästä lain kohdasta jatkossa puhutaan, pitäydytään todellakin lain kirjaimessa siten kuin se on kirjoitettu kaikissa vaihtoehdoissa: ”määräaikana maksamatta jättämisestä” eli myöhästymisestä tai täsmällisyydestä.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meille valiokunnassa aivan yksinkertaisesti selitettiin, että jokaisessa tapauksessa, jossa tällainen maksun viivästyminen tapahtuu, veroviranomainen ilmoittaa tämän poliisiviranomaiselle. Kaikissa näissä tapauksissa, jos kerran lain mukaan toimitaan, täytyisi sitten tutkia, onko kyseessä maksukyvyttömyys vai ei. Näen, että poliisi- ja tuomioistuintie johtaa niin kohtuuttomaan menettelyyn, että tähän ei voida mennä. Jos joku todella harjoittaa rikollista toimintaa, se kyllä, kuten ed. Häkämies edellä sanoi, voidaan rangaista muiden pykälien mukaan. Mutta jos jompikumpi vastalauseessa ollut esitys hyväksytään, se johtaa siihen, että kaikki yrittäjät, joilla tällainen maksuviivästys tapahtuu, leimataan rikollisiksi, ja se on kohtuutonta.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli mielenkiintoista nähdä

valiokunnan puheenjohtajan kannan muuttuneen. Hän äänesti vasemmiston ehdotuksen mukana, mutta piti kuitenkin Niinistön ehdotusta parhaana eli noudatti lojaalista käyttäytymislinjaa. Mutta nyt täällä ääni on täysin muuttunut kellossa. Näin se yö kaiken muuttaa voi!

Maksujen kiertäminenhan ei tässä ole kysymyksessä, kuten puheenjohtaja väitti. Ihmettelen, miten liikevaihtoveron tilityksen yleensä voi kiertää. Tässähan on viivästys, kuten edellä todettiin.

Sitten puheenjohtaja viittasi siihen, että on oltava mahdollisuus lakisääteisten verojen perimiseen. Siihen nimenomaan on mahdollisuus siitä huolimatta, että tätä ei kriminalisoitaisi. Meillähan yhteiskunnassa on paljon tehokasta verojen perintää ilman kriminalisointia luonnollisten henkilöitten verotuksessa. Siinä ei ole koskaan tullut ongelmia eikä kriminalisointitarvetta. Tämä on yksi ilmiö yrittäjäepäystävällisistä asenteista, joita meillä edelleenkin yhteiskunnassa on siitä huolimatta, että kauniisti puheissa puhutaan yrittäjien puolesta ja hännystellään tilanteessa jos toisessakin yrittäjiä.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Moilanen on aivan oikeassa siinä, että kantani on muuttunut hivenen sen jälkeen, kun asia oli esillä valiokuntakäsittelyssä, ja se johtuu siitä, että olen keskustellut eräiden asiantuntijoiden kanssa sen jälkeen. Näissä keskusteluissa olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että hallituksessa alun perin esitetty kompromissiehdotus on paras vaihtoehto näissä tapauksissa. Se tasapuolisesti ottaa huomioon erittäin vaikeassa asiassa esiintyvät erilaiset vaihtoehdot, ja siksi olen vakaumuksellisesti sen kannalla. Pidän tätä todella hyvänä ratkaisuna.

Ed. Paloheimolle sanoisin, että miten voi tietää, onko myöhästymisestä vai maksun jättämisestä kysymys siinä vaiheessa, kun tämä kysymys on kipein.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Tämä rikoslain ensimmäinen osauudistusvaihe ainakin antohetkellään oli laajin hallituksen esitys tälle eduskunnalle. Siinä on tarkoitus uudistaa rikoslaki, joka hiljattain täytti sata vuotta, pala palalta vähän samaan tapaan, kuin tuota rikoslakia on pykälä pykälältä

tuon sadan vuoden aikana paikattu ihan tilkkutäkiksi asti.

Minusta on aika lailla selvää, että kun eduskunta käsittelee sille annettua laajinta hallituksen esitystä, niin siitä laajuudesta johtuu myös se, että monia erilaisia mielipiteitä kyllä tulee esiin.

Jos ajatellaan, mitä uutta tämä rikoslaki sadan vuoden jälkeen antaa, niin olen koonnut joitakin sellaisia yksityiskohtia, joita täällä nyt ei ole vielä ainakaan esille tullut ja jotka kuitenkin minusta kannattaa tässä yhteydessä noteerata.

Ensinnäkin tekninen kehitys vaatii rikoslailta kehitystä. Tässä esityksessä atk-rikokset heijastavat sitä. Eräs ongelmakohta atk-rikoksiin edelleen jää. Ne on nyt nimittäin hajotettu eri pykäliin, esimerkiksi luvattomaan käyttöön jne. ottamatta mitään erillistä atk-rikoslukua rikoslakiin. Se ongelma, joka jää, on aivan ilmeisesti sen tyyppinen, että kriminalisoimatta jää sellainen tunkeutuminen toisen tietokantaan, jossa tunkeutujalla ei ole ainakaan alun perin vahingoittamisen tarkoitusta, siis tahallisuutta vahingoittaa sitä tietokantaa. Mutta jos hän tunkeutuessaan sitten aiheuttaa siellä vahinkoa tahattomasti osaamattomuuttaan, niin siinä syntyy selkeä ongelmatilanne, ja sellainen oikeustapaus lienee tällä hetkellä edelleenkin vireillä.

Markkinointi- ja elinkeinorikokset myös varsin suurelta osalta muuttuvat. Niissä on selvä suojeleobjektien kaksijakoisuus. Kuluttajia suojataan virheellistä markkinointia ja virheellistä elinkeinotoimintaa vastaan ja toisaalta elinkeinotoimintaa suojataan vääraltä elinkeinotoiminnalta. Tätä koskee esimerkiksi yrityssalaisuuksien paljastamisen säätämisen rangaistavaksi. Yritysvakoilua koskeva säännöstö sinänsä on erinomaisen tarpeellinen silloin, kun voidaan sanoa, että kalleinta tässä yhteiskunnassa on tieto ja tiedon perusteella kehitetty tuote.

Tämä esitys paikkaa myös varsin oleellisia porsaanreikiä silloin, jos puhutaan taloudellisesta rikollisuudesta. Meillähan taloudellisen rikollisuuden ehkä laajin ilmenemismuoto on ollut veropetos. Otetaan siitä yksi esimerkki.

Kaikkalainen virheellinen ilmoittelu verottajalle on ollut rangaistavaa. Verottajalle ei saa antaa vääristä tietoa, mutta oikein tosi-juonit ovat keksineet sitten, että eipä anneta

ilmoitusta ollenkaan, niin ei tule annetuksi väärääkään ilmoitusta. Siltä varalta meillä ei ole ollut sanktiosäännöstöä. Tästä on puolestaan aiheutunut se, että verottaja kyllä voi noissa tilanteissa esimerkiksi arvioida vuositulon, mutta ilmoittamatta jättäminen perustuu juuri siihen, että vuositulo on ollut niin korkea, että luotetaan, ettei verottaja kuitenkaan osaa sitä arvioida riittävän korkeaksi.

Minä pidän perusteltuna, että tämä porsaanreikä tukitaan. Toisaalta se kuitenkin tukitaan sillä tavalla, että tavallisella kansalaisella, joka unohtaa veroilmoituksensa, ei ole minkäänlaista riskiä joutua sen johdosta syytteeseen. Nimittäin veroilmoituksen antamiseen annetaan vielä kehoitus ja toisaalta teko edellyttää sitä, että pyritään välttämään veroa. Esimerkiksi tavallinen palkansaaajahan ei voikaan yrittää välttää tuloveroa, jos hänellä on vain palkka, josta joku on jo ennakon pidättänyt.

Hyvin oleellinen osa tästä paketista on velallisen epärehellisyysrikoksia koskeva luku. Vähälle huomiolle on jäänyt, että siinä suhteessa siirrytään uudenlaiseen järjestelmään. Kun meillä aikaisemmin oli mahdollisuus tutkia velallisen epärehellisyyttä vain konkurssitilanteissa, niin nyt tuo mahdollisuus ulottuu yleensä maksuvaikeuksissa oleviin velallisiin. Tämä pykälä säätää rangaistavaksi lähes kaikki sellaiset teot, jotka velallinen voi tehdä jotakuta velkojaa loukatseen. Minun mielikuvitukseni ei riitä liisäämään siihen listaan yhtään ainoata uutta kohtaa. On viitattu muistaakseni tässäkin salissa jo jonkin kerran siihen, että yhtiöt siirtelevät tytäryhtiöilleen omaisuutta myymällä alihintaan tai ostamalla ylihintaan. Kaikki tällainen on selvästi ja kiistattomasti velallisen epärehellisyyttä tämän uuden pykälän mukaisesti.

On väitetty, että taloudelliseen rikollisuuteen on suhtauduttu jollain tavalla lepsusti. Minusta tässä hallitus on tehnyt erinomaisen hyvää jälkeä, ja kun otetaan huomioon, että tänään hallituksessa on ollut esillä konkurssisäännön kokonaisuudistus, niin nähdäkseni kaikki edellytykset siihen, että piilossa oleva taloudellinen rikollisuus, joka nimenomaan heijastuu useimmiten sillä lailla, että velkoja jää vahinkoon, saadaan kyllä aisoihin edellyttäen, että tätä keinovalikoimaa todella käytetään.

On tullut ilmi mm. sellainen, että verottaja

on hivenen passiivinen selvitellessään konkurssipesiä. Minusta meidän kannattaisi keskustella myöskin ns. tyhjen konkurssipesien ongelmasta. Nimittäin silloin kun konkurssipesä on tyhjä, niin harva velkoja on kovin halukas lähtemään sitä penkomaan, koska penkominen joka tapauksessa aiheuttaa varsin suuria ja huomattavia kustannuksia.

Useimmiten valtio on suuri velkoja. Meillä on käytännön esimerkki Suomen suurimmasta konkurssista, Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssista, jossa myös asiamiesten palkkiot ovat puhuttaneet, ja ne ovatkin olleet todella huimia, vaikka vasta on oltu alkusuoralla. Minusta valtiovallan kannattaisi ehkä tällaisissa tilanteissa käydä jonkinlaista huutokauppaa taikka tarjouskilpailua, noudattaa Liikasen tinkimismallia uskotun miehen palkkioista tai vaikkapa edellyttää sillä tavalla, että hyvän pesän selvittävä asianajaja selvittää samaan laskuun muutaman tyhjänkin pesän, jos niistä vaikka jotain löytyisi.

Täällä on puhuttu paljon veronmaksun kriminalisoinnista. Minusta siinä ei ehkä ole kuitenkaan nähty kovin laajasti sitä kysymystä. Kysymyshän on selvästi intressivertailusta silloin, kun jokin asia säädetään rangaistavaksi. Toisaalla on menettelyn moitittavuus ja kansalaisten oikeusturva ja toisaalla tässä kysymyksessä valtion intressi saada veroa. Tämä asiahan tässä on punnittava. Minä kiistan kaikki sellaiset väitteet, että liikevaihtovero olisi jotenkin erikoinen vero. Jos lähdetään liikkeelle siitä, että veronmaksu kriminalisoidaan, niin yhtä hyvin tuloveron maksu, kaikenlainen veronmaksu. Siitä tässä on kysymys. Liikevaihtovero ei sinänsä poikkea mitenkään.

Se että veronmaksun laiminlyönti säädetään rangaistavaksi, johtaa tietysti rangaistukseen, mutta se johtaa myös vahingonkorvausvelvollisuuteen. Minä luulen, että tämän esityksen päätavoite on siinä. Minä en usko, että kukaan kuvittelee, että todelliset konnat ja roistot piittäisivat sellaisesta rangaistuksesta, joka tässä pykälässä säädetään. Sehän on nopeusrajoituksen rikkomiseen rinnastettava sakko tai kuusi kuukautta vankeutta. Todellinen tarkoitus on siis ulottaa henkilökohtainen vastuu maksamatta jääneistä veroista muihin kuin niihin, joihin itse vero kohdistuu. Tällä tarkoitan osakeyhtiöissä ja muissa yhteisöissä sitä, että kun vero pannaan yhtiölle, rikosoikeudellinen vastuu kohtaa yh-

tion niitä henkilöitä, jotka ovat olleet velvollisia veron maksamisesta huolehtimaan, eli toimitusjohtajaa tai hänen asiaa varten delegoimaansa toimihenkilöä, hallitusta, mikäli se on siitä tietoinen, ja mahdollisesti jotain alemman portaan toimihenkilöä, joka maksutapahtumasta normaalisti huolehtii. Eli siis sellaiset ihmiset, joilla ei ole sinänsä mitään tekemistä yhtiön taloudellisen intressin kanssa — muuta kuin oma palkkansa — saattavat vaarantaa kaiken siihen asti ansaitseman palkan eli oman omaisuutensa.

Minä väitän edelleen viitaten nimenomaan epärehellisyyttä koskeviin säännöksiin, myös liikevaihtoverolain 81 §:ään, jossa on ääretömän yksityiskohtaisen tarkka kriminalisointi liki kaikkia mahdollisia virheellisyyksiä kohtaan, joita voi liikevaihtoverotuksessa tapahtua, että ensinnäkään ei ole olemassa tapausta, jossa joku vilppiä käyttäen jättää maksamatta veronsa eikä joutuisi jo olemassaolevien säännösten mukaan rangaistavaksi. Toivon, että jokainen, joka esittää tämän väitteen, kertoisi sitten niin ihmeellisen esimerkin.

Fakta on se, että kaikkalainen hyödyn tavoittelu, tavoitellaan sitä itselle, kenelle tahansa, tulee rangaistavaksi velallisen epärehellisyyserikoksena, veropetoksena tai kavalluksena. Kaikenlaiset pikku muotovirheetkin, jotka tapahtuvat liikevaihtoverotuksessa verovelvollisen taholta, tulevat rangaistavaksi liikevaihtoverolain 81 §:n rangaistus-säännösten valossa. Minä en osaa keksiä tapausta, jossa perinteisen käsityksen mukaisesti rikollisesti toimiva, epärehellisesti toimiva henkilö ei saisi rangaistusta jo olemassaolevien säännösten mukaisesti. Tästä valitettavasti joudutaan päätyämään siihen, että esityksen tarkoituksena ei ole niinkään moitteenvaraisten käyttäytymisen säätäminen rangaistavaksi, vaan valtion, veronsaajan, fiskaalisen intressin tyydyttäminen, se että vero tulee maksetuksi.

Me voimme hyvin kuvitella, mitä tapahtuu yhtiöissä, joissa alkaa olla maksuvaikeuksia. Siellä tapahtuu valintatilanteita. Jos liikevaihtoveron laiminlyönti on rangaistavaa, epäilemättä valintatilanne on se, että maksetaan liikevaihtovero pois, jotta vapauduttaisiin mahdollisesti seuraavan konkurssin yhteydessä vastaamasta niistä henkilökohtaisista. Tällöin tietysti poljetaan muiden velkojen oikeuksia. Jätetään vaikka palkat maksamat-

ta. Annetaan valtion maksaa palkat palkkaturvalain nojalla ja maksetaan me liikevaihtovero. Valtion kannalta tilanne on yksi lysti. Sehän maksaa sitten ne palkat ja jää ne tappiolle. Mitään voittoa ei tällä sääntelyllä ole siinä tapauksessa saatu. Toinen mahdollisuus on, että yksityisoikeudelliset velkojat jäävät tämän valintatilanteen vuoksi vaille saamistaan. Sen vuoksi, tämän päättelyketjun jälkeen, en voi päätyä muuhun ajatukseen kuin siihen, että tässä on kysymys verovelkavankeudesta.

Haluaisin tuoda tämän pykälän positiivisenkin ilmeen esille tässä yhteydessä. Viime syksynä puhuimme tässä salissa Wärtsilä Meriteollisuuden alihankkijoiden kiusallisuudesta asemasta. Yllättävän vasemmaltakin salia tuli kommentteja ns. kymmenennen päivän ongelmasta, jolla tarkoitettiin sitä, että kun alihankintayritykset olivat joutuneet yllättävään tilanteeseen, eivät olleet saaneet saataviaan, niin heillä ei ollutkaan maksaa ennakonpidätyksiä valtiolle, niin kuin ne joka kuun 10 päivä olisi tullut maksaa. Täällä kannettiin syvää huolta silloin, että nyt tulee konkurssseja.

Miksi niitä konkurssseja olisi tullut, johtuu siitä, että yrittäjät kantavat syvää huolta siitä, että jos he jättävät ne maksamatta, niin heille tulee henkilökohtainen vastuu ennakonpidätyksistä. Siellä alkaa omakotitaloa lähteä. Sen takia konkurssikynnys aleni heidän kohdallaan tuntuvasti sinä kymmenennenä päivänä, koko eduskunta kantoi siitä murhetta. Kukaan ei puhunut sanallakaan siitä, että yrittäjät olisivat jollain tavalla epärehellisiä tai vilpillisiä. Heillä oli maksuvaikeuksia sillä hetkellä ja he pelkäsivät erittäin kovasti henkilökohtaista vastuuta.

Tämä esitys paikkautuu ennakonpidätyksen kohdalla sillä, että nyt tulee lisätyksi maksukyvyttömyyspykälä, joka on erinomaisen hyvä asia. Mutta varoittaisin hivenen tuodittautumasta siihen, että laadimme täällä pykälän ja sitten selittelemme sitä hirvittävän paljon erilaisissa mietinnöissä, ponsissa ja lausumissa. Nimittäin ongelmahan on siinä, että tuomioistuin ei ole edes oikeutettu tuomion perusteluna käyttämään minkäänlaisia mietintöjä, vain ja ainoastaan lakitekstiä. Ohjetta sen soveltamiseen voi löytyä mietinnöstä, mutta jos mietintö esimerkiksi irtautuu lakitekstistä hyvin voimakkaasti, tässä suhteessa voi tulla vaikeuksia.

Haluan vielä muutaman sanan käyttää mitalin toisesta puolesta, valtion fiskaalisesta intressistä. Minäkin olen sitä mieltä, että on vakava asia, jos ihmiset jättävät verojansa maksamatta. Siihen tulisi kyetä puuttumaan nykyistä paljon, paljon ripeämmin. Se on meillä ulosoton ongelmia. En usko, että on kovin ihmeellistä, että henkilö, joka jättää esimerkiksi liikevaihtoveroja maksamatta, ensimmäisen laiminlyöntivuoden aikana saa vain kohteliaita perintäkirjeitä. Se mahdollistaa käyttää velallisen epärehellisyyttä siirtää omaisuutta muualle.

Myöskin konkurssimenettely on äärettömän puutteellinen tässä suhteessa. Mutta kuten totesin, hallitus on tänään käsitellyt uutta konkurssisääntöä, jossa selvästi laajennetaan velkojien keinovalikoimaa. Viittaaan myös siihen, että valtion pitää ottaa konkurssit tosissaan, vaikka hoitamalla konkurssipesän selvittäjien ammattikunnan kanssa asioita sopimalla esimerkiksi Asianajajaliiton kanssa. Luulen, että Wärtsilän 10 miljoonan alkupalkkiolla olisi löytynyt monta asianajajaa, jotka olisivat selvittäneet samalla rahalla myöskin satakunta tyhjää konkurssipesää. Sen verran hyvä palkkio siinä on.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Niinistö käytti erittäin perusteellisen ja mielenkiintoisen puheenvuoron, jossa hän käsitteli koko problematiikan yksityiskohtia ja myöskin verorikkomusasiaa. Tässä on kysymyksessä tietty tasapaino-ongelma tietenkin. On kysymys yritysten intresseistä ja valtion intressistä. Ed. Niinistön argumentointi tässä tasapainottelussa asettuu selkeästi mielestäni yritysten puolelle, niin selkeästi, kun on kysymys selvästä yrityksestä hyötyä, että en voi tätä ajatuksenkulkua hyväksyä. Toinen asia on, että näin tietysti voi menetellä ja nämä intressit voi asettaa valtion intressien edelle.

Toiseksi hivenen ihmettelen sitä, että sosialidemokraatit, jotka ovat tässä asiassa olleet erittäin voimakkaasti liikkeellä, eivät ole käyttäneet ainoatakaan puheenvuoroa eivätkä ole myöskään koko puhujalistalla edustettuina.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan toistaa edelleen, että olen äärettömän tyytyväinen siihen, että epärehellisyyttä koskevat säännökset uusi-

taan tässä rikoslakiesityksessä. Näin ollen kaikkinaisen hyötymistarkoitus on minusta ehdottomasti rangaistava. Mutta totean, että se tulee rangaistuksi muiden säännösten kautta, ja siellä on tuntuvat rangaistusmaksimit.

Haluaisin todellakin kuulla sen esimerkin, joka tähän pykälään liittyy, siis esimerkin, joka kertoo, miten epärehellisesti jätetään maksamatta maksukyvottomänä liikevaihtovero niin, ettei teko täyttäisi huomattavasti ankaramman rikoksen tunnusmerkistöä. Olen valmis kyllä vakavasti pohtimaan kantani uudelleen, jos joku sen esimerkin vain kaivaa, mutta tähän mennessä ei ole kaivanut. On viitattu siihen, että on hirvittävän vaikea selvittää. Se on toinen kysymys minusta, mutta ei silloin saa kriminalisoinnissa hakea oikotietä. Pitää sitten selvittää kunnolla.

En ole ehkä niinkään yritysten puolella. Se on virheellinen käsitys. Haluan selventää asiaa tältä osin. Olen niiden ihmisten puolella, jotka voivat joutua vastaamaan jostain sellaisesta asiasta, missä heillä ei ole itsellään minkäänlaista taloudellista voittoa saavutettavanaan edes. Elikkä syntyy tilanne, jossa joku joutuu ottamaan riskejä ilman, että hänellä on minkäänlaista osuutta mahdollisista voitoista, eli palkattua henkilökuntaa lähinnä tarkoitan.

Viittaaan myös niihin ongelmiin, jotka syntyvät henkilöstön edustuksen kohdalla. Silloin jos henkilöstön väkeä valitaan hallitukseen, siellä ollaan kyllä ihmeessä. Kun listalle hallituksessa tulee, maksetaanko palkat vai liikevaihtovero, mitä tekee pääluottamusmies?

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä asiassa tulee siihen tulokseen, että intressivertailussa puolustettaessa ei-kriminalisointia on yritysten puolella, mutta se on lyhytnäköisesti ajateltu. Silloin kun ei ajatella yhtään nenäämme pidemmälle, tulemme siihen johtopäätökseen, että tällainen menettely puoltaa yrittäjän intressiä. Mutta kun on kysymys yksittäisestä maksutapahtumasta, jos siinä yhteydessä kriminalisoidaan maksun laiminlyönti, sehän merkitsee sitä, kuten jo aikaisemmin totesin, että yrittäjältä loppuvat koko yritystoiminnan mahdollisuudet, kun hänet leimataan rikolliseksi. Sehän tarkoittaa sitä, että verottaja sahaa sen oksan, millä itse istuu, taikka että lypsävä lehmä tapetaan. Siinä mielessä pitkällä tähtäimellä tämä on erittäin tehokas tapa aiheuttaa

nimenomaan intressivertailussa haittaa yhteiskunnalle.

Pitkällä tähtäimellä ajateltuna tämä on nimenomaan yhteiskunnan intressien mukainen näkökulma. Tätä pitkän tähtäimen ajattelua nimenomaan tarvittaisiin verottajan näkökulmassakin. Silloin me pääsisimme parempaan lopputulokseen niin, että ei tapeta veronmaksajia, vaan niin, että he maksavat jatkossakin veroa.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme hyvin monimutkaisen ja periaatteessa vaikean ongelman edessä, sillä asian yksi puoli on se, että nykykäytäntö sallii aivan yleisen suunnitelmallisen varastamisen valtiolta. On olemassa yleinen porsaanreikä liittyen siihen, että meillä on hyvin lepsu konkurssilainsäädäntö, ja siihen, että meillä voi nykykäytännössä ottaa rajattomasti vakuudetonta verovelkaa suunniteltua konkurssia vastaan. Tässä mielessä viittaus Norjaan ei ollut kovin asiallinen sen takia, että Norja on niitä maita, joissa suunnitelmallinen, hyötymistarkoituksessa tehty konkurssi on rikollinen teko sekä teoriassa että myös käytännössä. Suomessahan se on laillistettu tapa varastaa toisten omaisuutta.

Täällä on kuitenkin esitetty minusta kohdallaisen painavia ja hyviä perusteita sille, että tämän porsaanreiän tukkimiseksi juuri tämä keino ehkä ei ole paras mahdollinen, vaan pitäisi miettiä, että reikä tukittaisiin jossakin muualla. Kuitenkin tässä suhteessa valiokunta on minusta tehnyt huonoa työtä, kun se ei ole ensimmäiselläkään ponnella eikä millään viitannut näihin muihin keinoihin. Jos katsoo valiokunnan kannanottoa, niin valiokunnan kannanotto on se, että tätä porsaanreikää ei tule tukkia, vaan jättää se tälleen.

On hirveän vaikeata tätä asiaa täällä nyt käsitellä, koska sellaiset huhupuheet, että hallituksessa on keskusteltu siitä, että konkurssilainsäädännölle joskus tehtäisiin ehkä jotakin, eivät anna oikein perustetta selvittää tätä pykälää, koska me emme tiedä, mitä konkurssilainsäädännölle ehkä joskus tehtäisiin.

Yksi mahdollinen ratkaisuhan olisi se, että mikäli yritys päättää ottaa verovelkaa, niin sen tulisi antaa tästä velasta jonkinlainen vakuus: se menee liikevaihtoverotoimistoon ja sanoo, että nyt ei ole rahaa, mutta minä

annan tämän ja tämän vakuuden velasta. Se, että voi omalla päätöksellä ottaa rajattomasti vakuudetonta velkaa, on kyllä nykytilanteessa aika käsittämätön tilanne.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellisen puheenvuoron johdosta on todettava, että konkurssilainsäädännöstä on puhuttu ainakin 20 vuotta, mutta jostain kummallisesta syystä sitä ei ole aikaansaatu. Juuri tällä systeemillä, konkurssihuijareiden keinoilla, on enemmän kuin millään muulla omaisuuksia siirretty niin valtiolta kuin kuntakin yksityisten taskuun.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. Soininvaaralle todeta, että meillä etuoikeusasetuksessa on tietty etuoikeusjärjestys veloille. Se merkitsee sitä, että erityisen suositussa asemassa konkurssitilanteessa ovat nimenomaan ennakonpidätykset, jotka ovat valtiolta jääneet saamatta, mutta myös varsin edullisessa asemassa on liikevaihtovero. Tällä tavalla valtio erityisesti pyrkii suosimaan omia saataviaan. Kaikkein onnettomimmassa asemassahan ovat tavalliset tavarantoimittajat, joilla ei ole minkäänlaista etuoikeusasemaa konkurssissa ja näissä tilanteissa.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Soininvaara on osunut kyllä asian ytimeen, kun hän totesi, että meillä on lepsu konkurssikäytäntö. Meillä on myös lepsu ulosottotoimi. Konkurssikäytäntöasia on kyllä siinä vaiheessa, että tänään on minun ymmärtääkseni ainakin käsitelty hallituksessa valmista konkurssisääntöehdotusta uudeksi konkurssimenettelyksi.

Erinomaisen mielenkiintoinen asia on juuri takuiden antaminen. Epäilemättä silloin, jos yritys on maksuvaikeuksissa, takuita joutuisivat antamaan jotkut omaan "piikkiinsä", omasta omaisuudestaan, mutta silloin he ainakin tietäisivät, missä mennään, ja voisivat esimerkiksi verottajan kanssa sopia jonkin rajan asti, että me takaamme näin paljon. Verottaja voi ottaa siinäkin tilanteessa ehkä jonkin verran riskiä, mutta verottajakin tulee tietoiseksi, minkälainen yritys siellä laiminlyö. Sille on esitettävä asiat, jotta verottajakin kykenee hahmottamaan oman riskinsä ja harkitsemaan, onko mahdollisesti, niin kuin ed. Soininvaara sanoo, tahallista

lainanotosta kysymys vai todellisesta tilanteesta yrittää pitää yritys pystyssä.

Ajankohta nyt on ehkä huono keskustella tästä kysymyksestä. 80-luvun alussa oli toisin, yrityksiä meni jatkuvasti nurin. Minulle on kerrottu, että työvoimaministeriö silloin antoi lääninverovirastoille ohjeet, että alkää panko niitä firmoja nurin, ei vaikka jäävät ennakot tilittämättä ja vaikka siis tehdään rikoksia. Työpaikkojen takia työvoimaministeriö oli silloin tätä mieltä.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se, mihin ed. Sasi viittasi, on oikeastaan vain asian toinen puoli. Se, että valtio on säätänyt lailla, että kun se ensin antaa tavallaan vakuudetonta lainaa holtittomasti ja sen jälkeen, kun yritys menee konkurssiin, ottaa kuitenkin omansa päältä, saattaa yrityksen muut velalliset aivan kohtuuttomaan tilanteeseen. Ne kuvittelevat asioivansa täysin kunnossa olevan yrityksen kanssa, koska pankki- ja muut asiat näyttävät olevan kunnossa. Ne eivät tiedä, että yrityksellä on vuoden verot maksamatta. Valtio ei tavallaan mitenkään liputa saataviaan, ei kerro ulospäin, että firma on sille näin ja näin paljon velkaa ja että se on tosiasiallisesti konkurssissa. Tämän takia se heikentää alihankkijoiden asemaa, koska valtio on tällä tavalla aiheuttamassa heille yllätyksiä ja sitten vielä pitää etuoikeutettuna saataviaan. Tässä suhteessa se, mitä ed. Sasi esitti, ei ratkaise ongelmaa, vaan ainakin muiden velallisten osalta pahentaa sitä.

En halua myöskään yhtyä niihin, jotka sanovat, että on kauhean paha asia, jos konkurssi tulee liian aikaisin. Minusta on myös paha asia, jos konkurssi tulee liian myöhään, koska siinä sivulliset joutuvat kärsimään aika paljon. Lain mukaan firma pitää panna konkurssiin, kun puolet osakepääomasta on syöty, mutta yleensä osakepääoma on syöty kymmeneen kertaan ennen kuin firma pannaan konkurssiin, eikä tästä mitään syytteitä koskaan nosteta.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaralle haluan todeta, että käytännössähän tilanne on se, että jos veroja ei makseta, ne menevät ulosottoon.

Tietysti, jos on velkojana jollekin yritykselle, toki ulosottotilanteessa tietää, mitä muita velkojia, esimerkiksi valtio, on olemassa yrityksen suhteen.

Pidän suurena teoretisointina sitä, että ajateltaisiin, että verovelvolliset alkaisivat antaa vakuuksia valtiolle siitä, että mahdollisesti syntyvä verovelka tulee myöhemmin suoritettua. Mielenkiintoista olisi se, jos tuloveron varalta yksityisiltä ihmisiltä alettaisiin pyytää pankkitakauksia valtiolle siitä, että tulovero, jos ennakoja ei ole riittävästi maksettu, varmasti maksetaan myöhemmin. Tämä on mielestäni käytännössä mahdotonta.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos verovelvollisella, josta ed. Sasin kanssa nyt keskustelemme, on tismalleen kaksi vaihtoehtoa: päästää se osakeyhtiö konkurssiin taikka sitten saada valtiolta mahdollisuus vielä näyttää kyntensä sillä tavalla, että joku haluaa sen puolesta taata verovelkaa, niin ei minusta se olisi ollenkaan hassumpi järjestelmä.

Ed. Soininvaara puhui konkurseista, että niitä ei ole syytä viivyttää. Ei varmaankaan. Minusta juuri Wärtsilä Meriteollisuuden tilanne alihankkijoiden osalta oli mitä tyypillisin. Tapahtui tiettyjä yllättäviä ulkonaisia seikkoja, joiden johdosta sinänsä täysin terveet yritykset olivat kovissa likviditeettiongelmissa. Olisi ollut tietysti mahdollisuus ajaa alihankkijoita konkurssiin kovilla toimenpiteillä. Mutta kun ei näin menetelty eikä varmasti verottajakaan ollut painostamassa, taisi käydä niin, ettei yksikään alihankkija mennyt konkurssiin. Nimittäin yrittämiseen kuuluu usko tulevaisuuteen, ja monta kertaa se auttaa pahimman ajan yli.

Kaiken kaikkiaan: minä en usko siihen, että tässä asiassa rangaistukset muuttuvat rahaksi.

Toinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 17.40. Valtioneuvoston kyselytunti alkaa kello 16.30.

Täysistunto keskeytetään kello 16.12.

